ХҮДӨӨГЭЙ БАРИЛГАДА— ҮРГЭН ДЭЛИСЭ

Жэл ерэхэ бури хүдөө тосхонуудта шэнэ барилга—гэр байранууд, культурно-ажаһуудалай болон үйлэдбэриин барилганууд оло олоор бодхоогдоно. Мүн бури һая болотор хооһон тала дайда, ой тайга байһан газарта промышленна шэнэ предприятинууд баригдажа, худэлмэришэдэй һуурин тосхонууд урган бодоно.

Хүдөө газарнуудта барилга үргэн далайсатайгаар эрхилхэ арга боломжо республика доторнай яһала бии. Хоёр-гурбан жэлэй саада тээ эмхидхэгдэһэн барилгын тусхай организаци —«Бурятцелинстрой» трест гол түлэб хүдөө тосхонуудта барилга эрхилнэ. Буряадай барилгын управлениин барилга-хабсаралгын хэдэн управленинүүд мүн лэ хүдөөдэ барилга хэдэг юм. «Бурятцелинстрой» трест энэ жэлдэ республикын бүхы шахуу аймагуудта элдэб янзын барилга— малай байранууд, орооһоной склад, овощехранилищи, хилээмэнэй завод, гостиница, һургуули, хүүгэдэй саад, столово, ажаһуудалай гэр байра совхозуудта барижа байнхай. Жэлэй 10 һарын туршада 1600 үнеэдэй, 12 мянган хонидой болон мал ажалай ондоо олон байранууд баригдажа дүүргэгдэв. Хяагта, Гусиноозерск городуудта гостиница, Подлопатка тосхондо һургуули, Мухар-Шэбэрэй Дзержинскиин нэрэмжэтэ колхоздо хүүгэдэй саад, хоёр совхоздо — столовонууд, бүхы дээрээ 17 мянга 967 дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд ашаглалгада тушаагдаа.

Барилгые һайн шанартайгаар, түргэн болзор соо, хямдаар бүтээхэ гэһэн гол зорилгоёо бодотоор дүүргэхэ гэжэ эдэбхи үүсхэл, анхарал оролдолго гаргажа ажалладаг барилгашад хүдөө тосхонуудта яһала олон. Жэшээнь, Мухар-Шэбэрэй барилга-хабсаралгын управлени хараалагдаһан саг болзор соонь барилгануудаа ашаглалгада тушаадаг болоо, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даабаряа дүүргэнэ, салин хүлһэ алмана. Энэ управлени трест дотороо эгээл түрүүлэн ашаг олзо оруулдаг болоо юм. Жэлэй эхинһээ хойшо 26 мянган түхэригэй олзо гүрэндэ оруулаа.

Ямар аргаар иимэ һайн үрэ дүн туйлагдааб? Нүхэр А. И. Вокиной хүтэлбэри доро управлениин коллектив барилгын өөрынь үнэ сэн хямдаруулха, барилгын материал гамтайгаар гаргашалха, ажалай шэнэ түрүү арга, дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ асуудалда ехэ анхарал хандуулна. Управлениин 21 бригадын 12-нь комплексно, 7-ниинь томодхогдоһон юм. Тэдэнэр барилгые эхинһээнь абаад, түгэсэтэрнь өөрынгөө хүсэ шадалаар бүтээдэг бригаданууд юм. Экономико, финансово-ажахын байдал һайнаар мэдэжэ барилгые эрхилхэдэ, шэнэ түрүү арга үргэнөөр хэрэглэхэдэ, барилгашадые материальна талаар урмашуулжа байхада, амжалта туйлагдана гэжэ тус управлениин дүй дүршэл элирүүлэн харуулна. Мухар-Шэбэрэй барилгашад жэлэй 3-дахи кварталай дүнгөөр трестын болон нэгэдхэмэл ностройкомой дамжуулгын Улаан тугта хүртэһэн байха. Аккордно-премиальна арга нэбтэрүүлһэнэй түлөө трестын болон барилгын материалнуудай промышленностиин худэлмэришэдэй профсоюзай обкомой 2-дохи мүнгэн шанда хүртэһэн. Барилгые эхинһээнь абаад эсэс хүрэтэр өөрынгөө хүсэ шадалаар бүтээдэг Иван Семенович Бурковай, Андрей Кириллович Глушковой даадаг томодхогдоһон бригаданууд даабаряа һара бүхэндэ 120—150 процент дүүргэнэ.

Хүдөөдэ барилга һайнаар эрхилхэ талаар энэ жэлдэ түрүүшын горитой алхам хэгдээ. Гэбэшье хүгжэжэ байгаа хүдөө ажахын эрилтые хүсэд һайнаар хангаха үшөөл олон барилганууд хараалагдаһан саг болзор соо ашаглалгада тушаагданагүй, барилгын шанар олонхи ушарта муу, барилгын өөрынь үнэ сэн ехэ байһаар. Зэдын, Харанхын барилга-хабсаралгын управлени түсэбөөр хараалагдаһан барилгые ехээр унжагайруулна. Энээнэй шалтагаан юуб гэхэдэ, ажалай эмхидхэл олонхи ушарта муу, арга боломжо хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй. Энэ дутагдал богони саг соо усадхаха, энэ жэлэй барилга-хабсаралгын худэлмэриин түсэб заатагүй дүүргэхэ зорилго хүдөөгэй барилгашадай урда табигдана.

1965 ондо хүдөөдэ бури ехэ барилга эрхилэгдэхэ. Ганса «Бурятцелинстрой» трестын зүгһөө 8200 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын ажал хэхээр хараалагданхай. Байгша оной түсэб дүүргэхын, ашаглалгада тушаагдахаар хараалагдаһан барилгануудые барижа дүүргэхын тула зохихо хэмжээ абаха, ерэхэ жэлэй түсэб дүүргэхын үндэһэ һуури байгуулха шухала. Тиихын тула юу хэхэ хэрэгтэйб? Хүдөөгэй барилгые индустриальна аргаар эрхилээгүй, барилгын шэнэ, түрүү арга түргэнөөр хэрэглээгүй һаа, барилгашадай урда табигдаһан зорилгые бэелүүлхэнь бэрхэшээлтэй. Тиимэһээ нэн түрүүн индустриальна бааза байгуулан хүгжөөхэ эрилтэ мүнөө үедэ табигдана. Жэлдээ 5 мянган кубометр хабсаргамал түмэр-бетон зүйлнүүдэй Галуута-Нуурай завод, мүн иимэ зүйлнүүдые бүтээдэг Харанхыдахи полигон мүнөө үедэ барилгашадай эрилтэ хангажа шаданагүй. Барилгые хэрэгтэй материалаар хангаха районно-үйлэдбэриин гол шухала баазанууд Хурамхаанда, Хоридо баригдажа эхилһэн. Эдэ баазануудай, мүн Зэдэ станцида баригдажа байһан түмэр-бетон плитануудые үйлэдбэрилхэ заводой барилга түргэдхэхэ шухала. Хабсаргамал түмэр-бетон зүйлнүүдые промышленна аргаар үйлэдбэрилдэг болобол, хүдөөгэй барилгын индустриальна бааза байгуулха асуудал шиидхэгдэхэ. Барилгые индустриальна аргаар эрхилхэдэ, ямар аша туһатай байһые харуулхын тула нэгэ иимэ жэшээ дурдамаар. Модон зүйлнүүдээр малай зарим байра дунда зэргээр 6-7 һара соо баригдажа дүүргэгдэдэг. Харин хабсаргамал түмэр-бетон зүйлнүүдые хэрэглэхэдэ, иимэ байра 1,5—2 һара соо дүүргэгдэхэ ушартай. Харин тэрэнэй шанар һайжаруулагдаха, барилга олон жэлнүүдэй туршада ашаглагдаха юм.

Барилгашадай саг үргэлжын кадрнуудые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ анхаралаа хандуулжа байбашье, мэргэжэлтэй барилгашад олон газарта дуталдажа, гэр байраар хангагдаагүй дээрэһээ ажалһаа гаража ошоно. Барилгашадые гэр байраар хангаха, тэдэнэй ажаһуудалай, культурна эрилтэ гүйсэд хангаха зорилго барилгын управленинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй, партийна, профсоюзна организацинуудай урда табигдана.

Хүдөөгэй барилга дээрэ шэнэ, түрүү дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэхэ гээшэ шухала асуудалнуудай нэгэниинь мүн. Томодхогдоһон комплексно бригадануудые олоор эмхидхэжэ, ажахын тоосоондо оруулбал, аккордно-премиальна арга хэрэглэбэл, экономическа талаараа һайн үрэ дүн туйлагдана, барилгые түргөөр бодхоохо, шанарыень һайжаруулха, барилгын материал алмаха арга олдохо. Барилга-хабсаралгын управлени бүхэндэ 20—30 хүнһөө бүридхэгдэһэн томодхогдоһон, ажахын тоосооной бригадануудые эмхидхэбэл, ехэ аша үрэтэй байхань дамжаггүй. Барилгын үнэ сэн хямдаруулха талаар түрүүшын алхам хэгдэбэшье, үшөө ехэ анхарал оролдолго гаргаха шухала.

Таджикистанай Коммунис партиин Центральна Комитедтэ
Таджигай Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй Президиумдэ
Таджигай ССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет Таджигай Совет Социалис Республикын, Таджикистанай Коммунис партиин эмхидхэн байгуулагдаһаар 40 жэлэй ойгоор—таджик арадай, манай олон үндэһэ яһатанһаа бүридэһэн агуухэ Эхэ ороной бүхы аха дүү арадуудай ажабайдалдахи алдарта үдэр болоһон баярай һайндэрөөр дашарамдуулан, Таджикистанай бүхы ажалшадые халуунаар амаршална.

Агуухэ Октябриин социалис революци таджик арадые, манай ороной бүхы арадуудтал адляар, харанхы ба гээгдэнги байдалһаа гаргажа, национальна болон социальна дарлалтаһаа сүлөөрүүлээд, национальна талаараа урган мандаха, экономико болон соёл культураа хүгжөөн һалбаруулха үргэн ехэ арга боломжо олгоһон байна. Таджик арад бүхы союзна республикануудай ажалшадай, түбхын түрүүн агуухэ ород арадай, үнэн сэдьхэлэй туһаламжада түшэглэн, Коммунис партиин хүтэлбэри доро ябажа, экономико ба соёл культураа хүгжөөхэ хэрэгтэ нэгэ үетэнэй наһан соо онсо гайхамшаг амжалтануудые туйлан, социализм байгуулаад, мүнөө коммунис общество байгуулхын түлөө арад бүгэдын тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр хабаадажа байна.

Хүгжэлтэ түгэс промышленностьтай, хүсэд оньһожоруулагдамал социалис хүдөө ажахытай болоһон таджик аха дүүнэрэйнгээ гайхамшаг амжалтануудые туйлаһандань бүхы совет хүнүүд омогорхоно. Мүнөө сагай техникээр зэбсэглэгдэһэн хэдэн зуун томо предприятинууд республика доторнь байгуулагдаад, тэдэнэй бүтээн гаргаһан зүйлнүүдынь Советскэ Союзһаа гадна, мүн хилын саанахи олохон оронуудта һайн мэдэгдэхэ болонхой. Топ һайн сортын хлопогой тогтууритай, баян ургаса жэл бури абадаг таджик хлопогшодой шадабари мэргэжэл олоной суудa гаранхай.

Таджикистан Совет засагай жэлнүүдтэ үргэлжэдөө үзэг бэшэг мэдэхэ зонтой республика болоод, социалис соёл культураа һалбаруулжа, худэлмэришэн ангиин, колхозно тарялашадай, совет интеллигенциин мэргэжэлтэй бэрхэ кадрнуудые ургуулан дэбжүүлжэ, шэнэ шанартай хүниие—коммунизм байгуулагшые бии болгожо байна. Таджик эхэнэрэй шэнжэ түхэлынь танигдашагүй болотороо хубилаа. Шариадай зэрлиг ёһо заншалда дарагдаһан, ама гараха эрхэгүй богоол байһан таджик эхэнэр сүлөөтэ, тэгшэ эрхэтэ худэлмэрилэгшэ болоод, ниитын ба гүрэнэй ажал хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадана. Ажалшадай баян дэлгэр, болбосон байдал улам улам һайжарна.

Экономико болон соёл культура хүгжөөлгын талаар таджик арадай туйлаһан угаа ехэ амжалтануудынь Коммунис партиин ленинскэ национальна политикын илан мандаһые, социализмын топ шухала туйлалтануудай нэгэн болохо СССР-эй арадуудай хани барисаанай асари ехэ хүсэтэй байһые эли тодоор гэршэлнэ.

Ажалша бэрхэ, бэлиг шадабаритай таджик арад республикынгаа арадай ажахын, соёл культурын бүхы һалбаринуудые саашадаа хүсэн түгэлдэрөөр хүгжөөхын тула хаба шадалаа гамнахагүй, манай оронда коммунис общество байгуулагшадай түрүү зэргэдэ дабшаха, КПСС-эй XX, XXI, XXII съезднүүдэй шиидхэбэринүүд дотор тодорхойлогдоһон партиин генеральна хараа шугам бэелүүлхын түлөө эсэшэ сусашагүй тэмсэхэ гэжэ Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет батаар этигэжэ байһанаа элирхэйлэн мэдүүлнэ.

Таджигай Совет Социалис Республика мандаха болтогой!

КПСС-эй габшагай отряд—Таджикистанай Коммунис парти мандаха болтогой!

Советскэ Союзай арадуудайаха дүү ёһоной эбдэршэгүй хани барисаан мандаха болтогой!

Коммунис партиин хүтэлбэри доро коммунизмын илалта тээшэ урагшаа!

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ — **СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМ** — **СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ**

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ! *42-дохи жэлээ гарана.*

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 286 (10653) | 1964 оной декабриин 2, среда | Сэн 2 мүнгэн

ТАСС-ай мэдээсэл

Замбуулинай дайдые шэнжэлхэ программын ёһоор, Марс планетэ тээшэ «Зонд-2» гэжэ автоматическа станцитай замбуулинай олон шататай ракетэ-ябуулагша 1964 оной ноябриин 30-да Советскэ Союзһаа табигдаа.

Ракетэ-ябуулагшын һүүлшын шата газарые тойрон дабшаха томо хэмэл одые даб дээрэхи замда гаргаа; удаань тусхай үедэ, хэмэл одон дээрэһээ замбуулинай ракетэ һүрэн гаража, «Зонд-2» гэжэ автоматическа станциие Марс тээшэ түргэнөөр ниидэн ошохо таарамжатай замда гаргаа.

Энэ табилга замбуулинай дайда соогуур удаан саг соо ниидэхэ, бодото дүй дүршэл олохо эрхэ байдалда станциин оньһо түхеэрэлгэнүүдые нарижуулан һайжаруулха зорилгоор табигдаһан байна. Нэгэн доро одо мүшэдүүдэй хоорондохи замбуулинай дайда научна ёһоор шэнжэлэгдэхэ юм.

Автоматическа станциин ниидэлгые залан шэглүүлхэ, замыень тодорхойлхо, мэдээсэлнүүдые абаха худэлмэри командно-тоололгын тусхай газарнуудта бэелүүлэгдэхэ юм.

«Зонд-2» станцитай холбоо барисаан байгуулагдажа, станциин ниидэжэ ябаһан зам болон, тэрэн дээрэхи оньһо түхеэрэлгэнүүдэй худэлмэри тухай мэдээнүүд абтаа. Телеметриин мэдээнүүдэй ёһоор, түрүүшын холбоо барисаа байгуулхада станциие элшэ хүсөөр хангалга хараалагдаһанда орходоо хоёр дахин тухай бага байшаба.

Даб дээрэхи мэдээнэй ёһоор, урид хараалагдаһанда дүтэрхы замаар автоматическа станци дабшажа ябана. Ноябриин 30-да Москвагай сагаар 20 часта станци газарай нюруунһаа 40 мянган километр холо, зүүн долготагай 156 градус 09 минутада, хойто широтагай 12 градус 50 минутада дабшажа ябаа.

Тоололго-согсололгын центр абтаһан мэдээсэлнүүдые шэнжэлжэ байнхай.

ЧССР-эй партийно-правительственна делегаци Москва орохоёо мордобо

ПРАГА, ноябриин 30. (ТАСС). Чехословакиин Коммунис партиин Центральна Комитедэй нэгэдэхи секретарь, ЧССР-эй президент Антонин Новотный түрүүтэй ЧССР-эй партийно-правительствын делегаци КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй болон Советскэ правительствын уряалаар хани ёһоор, гүрэн түрын хэрэгээр аяншалхын тулада мүнөөдэр Москва орохоёо ниидэн гараа.

ТҮЛ АБАЛГАДА ЭРХИМЭЭР БЭЛДЭЕ!

★ Нялха хурьгадта дулаан байра түхеэрхэ

★ Хэмэл һү ажахы бүхэндэ бэлэдхэдэг болохо

ДЭМЫ МАГТУУЛНА БЭШЭ ДАА

Шагнажа һуутарни, суглаанда хабаадагшадай дундаһаа үгэ абажа, һанамжаа хэлэһэн хүн бүхэн ахалагша хонишон Михаил Егоровичой даадаг хонишодой бригадын ажалые магтан; «тэдэнэр түл һайнаар абаа...», «бүлтанһаа ехээр нэмэлтэ түлбэри абанхайнууд...», «Михаил Егорич ажалаа шадажа, гуримтайгаар эмхидхэнэ. Ажалай ёһо гурим эбдээ гэжэ тэдэнэр тухай орой дуулагшагүйб» гэжэ байгаад, тэндэ худэлдэг хонишодой ажалай дүй дүршэл, мэргэжэл шадабариинь һайшаабад.

Теэд Михаил Мясниковой даадаг хонишодой хамтадхагдаһан отаранууд тушаа би дуулаһан байгааб. Тэдэнэр гансахан колхозшье дээрээ бэшэ, мүн үйлэдбэриин управлени соогоо түл абалгаараа, нооһо хайшалалгаараа хамагые илажа гараһан, һайн ажаллаһандаа магтуулдаг юм.

Михаил Егоровичые шэртэн ажаглахада, суглаанда хабаадагшадһаа бури ямаршье илгаагүй, таби наһанайнгаа хаяа хадхашаһан, хүрин улаан шарайтай, бэсэр набтаршаг, хүдэр шииpаг зандаа, үнэхөөрөө ажалша хүн гэхээр. «Тэрэ номгон даруу зантай, хүнэй урдаһаа үлүү дуу үгэгүй, ажалша бэрхэл хүн» гэжэ колхоз дээрээ алдар солоо үнинэй магтуулдаг байгаа.

Үглөөдэрнь нүхэр Мясниковой даадаг хонишодой отарануудаар ябажа, ажал худэлмэритэйнь танилсаһамнай, тэрэ хүнэй ажалша бэрхэнь тобойжо элирбэ. Энэ нүхэр баһал арбаад шахуу жэлдэ хонишоноор ажаллажа байнхай. Эдэнэртэй хамта Епифан Ефремов худэлдэг юм. Хонишоноор гурбадахи жэлээ худэлжэ байбашье, энэ хүн залуу хонишондо тоологдодог байна. Олоной дунда соггой зугаатай, ажалаараа хүндэтэй, ниитын худэлмэридэ эдэбхитэй тула, нютагаархинь энэ нүхэрөө ажалшадай депутадуудай сельскэ Соведтэ депутадаар һунгаһан юм.

Тиихэдэ ахалагша хонишон Михаил Егорович тухай минии эхин мүрһөө мэдээтэй. Энэ нүхэрнай мүн лэ арбаад жэлээ шахуу хонишоноор худэлнэ.

Эдэл даа, Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин Хүйтэнэй «Искра» колхозой суута малша бэрхэшүүл. Эдэ нүхэдэй дүй дүршэл, ажалайнь нюуса, арга шэди тухайнь тобшохоноор хэлээл даа. Нэгэ ажалда үни удаан худэлжэ, сэгнэшэгүй баян дүй дүршэлтэй болоһон зон.

Тиихэдэ эдэмнай халуунай сагые—халуун, хүйтэнэй сагые — хүйтэн гэдэггүй, амарха сагаа, унтаха нойроо хайрлангүй, һүниин сагаар үдэр хэжэ, одоол «унаһан малгайгаа абангүйгөөр» ажалладаг юм. Бэлшээриин һайниие шэлэжэ хонидоо харюулдаг, уһанай тунгалагые хаража малаа уһалдаг байна.

— Зунай ааяма халуунай үеэр хонидоо бури эртүүр, үглөөнэй һэрюундэ гаргажа бэлшээхэдэ, хүшэлхэдөө бури һайн байдаг. Өөһэдынгөө хүсөөр үбһэ хулһаяа бэлэдхэдэг тула, малай тэжээлээр дутамаггүй үбэлжэдэг гээшэбди.

Тиимэһээ хурьгалха хонидые бэлшээридэ гаргангүй, газаагаа барижа эдеэллэхэдэмнай, һү шэмэ ехэтэй, түлэдэнь һайн юм, — гээд Михаил Егорович хөөрэнэ.

Эхэ хонидые һайнаар хүшэлүүлхэһээ, таргалуулхаһаа гадна, хурьгадта дулаан, хуурай, һаруул байра түхеэрхэ гээшэ баһал шухала ха юм. Декабрь, январь һаранuудта абтаха хурьгадайнь байра намар дулаанай сагта заһагдажа, дулаалагданхай.

Эхэ хонидоо бүлтыень искусственна аргаар ороондо оруулдаг, тиигэжэ декабрь, январьда хонидоо хурьгалуулдаг дүршэлтэй.

Ажалайнгаа хажуугаар эрдэм наукын туйлалтануудые болон түрүүшүүлэй дүй дүршэл шудалха тусхай һуралсалда тэдэнэр хабаадалсана. Тиигэжэ эрдэм наукын туйлалтануудые, түрүүшүүлэй мэргэжэлые ажал дээрээ үргэнөөр тэдэнэр хэрэглэнэ.

Иимэл даа, тэдэнэй ажалай амжалтынь нюуса.

Г. ДАНЗАНОВ.

ХЭМЭЛ ҺҮ ЕХЭЭР ХЭРЭГЛЭНЭ

• Ажахыгаа түргөөр, ашагтай һайнаар хүгжөөхэ тухай Саянай совхозой (Түнхэнэй үйлэдбэриин управлени) худэлмэрилэгшэд ехэ оролдолго гаргажа, түрүүшын амжалта туйлажа байнхай. Илангаяа шэнэ дүй дүршэл үргэнөөр дэлгэрүүлхэ тушаа горитой анхарал табигдадаг. Иигэжэ силос дарахадаа мочевинэ холилсодог, химиин бусад туйлалтануудые малай ашаг шэмэ, һү һаали дээшэлүүлхын түлөө хэрэглэдэг болонхой.

Тугалда хэмэл һү эдюулжэ, тугал һайнаар түлжүүлхэ, шэгнүүрыень түргөөр нэмээхэ талаар тус совхозой малшад яһала дүршэлтэй боложо байна. Энэ жэлэй үнгэрһэн 10 һарын туршада совхоздо нёдондоной энэ үеынхиһөө 117 толгойгоор олон тугал абтанхай. Гэхэтэй хамта, 413.265 килограммаар ехэ һүн бүхыдөө һаагдаһан байна. Зүгөөр үнгэрэгшэ жэлдэ 2016 тугалда 459595 килограмм үдхэн һүн уулгагдаһан һаа, энэ жэлдэ тэрэнь 78949 килограммаар бага үгтэһэн байна бшуу. Иигэжэ хэмэл һү ехээр бэлдэдэг, ашагтай һайнаар совхоздо хэрэглэдэг болоһоной ашаар үдхэн һүн ехээр гамнагдажа, гүрэндэ тушаагдадаг болоо. Хэрбээ нёдондо бүхы һаагдаһан һүнэй 80 процентнь тушаагдадаг байбал, мүнөө 86 процентдэ хүргэгдэнхэй. Нэгэ иимэ баримта дурдая. Шэмэтэй һайн хэмэл һү тугалда уулгадаг боложо, совхоздо бүхыдөө нёдондонойхиһоо 78949 килограммаар ехэ һүн гүрэндэ тушаагдаба. Тиигээдшье хямда үнэ сэнтэй хэмэл һү тугалда уулгадаг болоһоной ашаар мал ажалһаа ородог ашаг олзонь ехэдхэгдэнэ.

«Хэмэл һү нарай малда, илангаяа тугалда, уулгахаяа болигты гээ һаань, ехэ шууяан болохо ушартай байна. Нарай малай шэгнүүрэй түргөөр нэмэхэ, һайнаар тэнжэхэ, түлжэхэ хэрэгтэ элдэб шэмэтэ олон зүйлнүүдһээ бүридэдэг хэмэл һүн ехэ үдхатай» гэжэ совхозой һаалишад, тугалшад этигэнгеэр хөөрэлдэдэг.

Гэхэ зуура совхозой дирекци, мэргэжэлтэд бэлдэгдэһэн центнер хэмэл һүнэй, гидролизно аргаар бүйлүүлагдаһан, һүүлдэнь эһээгдэһэн тэжээлэй үнэ сэнгэй хэды шэнээн байһаниие мүнөө дээрээ тоолоно гарганагүй. Малай тэжээл эгээн хямда сэнтэй болгожо, һү, мяха, тоһо, нооһо болон бусадые улам ехээр элбэгжүүлхэ тухай бодомжолхоор гэжэ һанагдана.

С. БОРХОНОВ,
Ивалгын туршалгын станциин научна худэлмэрилэгшэ.

Душанбедэ баярай суглаан болобо

ДУШАНБЕ, ноябриин 30. (ТАСС-ай корр.). Таджикистанай республикын ба компартиин душэн жэлэй ойдо зорюулагдаһан, Таджикистанай Коммунис партиин Центральна Комитедэй, Таджигай ССР-эй Верховно Соведэй баярай суглаан энэ үглөөгүүр С. Айниин нэрэмжэтэ Таджигай түрэнэй оперо, балетэй театр соо болобо.

КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. И. Микоянай, Таджикистанай парти болон правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй, аха дүү республикануудай, Москва болон Ленинград хотонуудай делегацинуудай хүтэлбэрилэгшэнэрэй суглаанай президиумдэ ерэхэдэнь, суглараһан зон ехэ баяртайгаар угтан амаршалаа.

Баярай суглаае Таджигай ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. Холов нээбэ. Суглаанай хүндэтэ президиумдэ КПСС-эй ленинскэ ЦК-гай Президиумые ехэ дэбжэлтэтэйгээр һунгаа.

Таджикистанай республикын ба Коммунис партиин 40 жэлэй ой тухайда Таджикистанай КП-гай ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Д. Р. Расулов элидхэл хэбэ.

Удаа тээнь Анастас Иванович Микоян баярай суглаан дээрэ үгэ хэлээ.

Нүхэр А. И. Микоян Таджикистанай Коммунис партиин Центральна Комитедтэ, Таджигай Совет Социалис Республикын Верховно Соведэй Президиумдэ, Таджигай ССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй эльгээһэн амаршалгые уншан түнхэглээ. Суглаанда хабаадагшад энэ амаршалгые нэрьемэ, үни удаан альга ташалгаар угтаба.

Аха дүү союзна республикануудай делегацинуудай толгойлогшонорой хэлэһэн үгэнүүд арадуудай агуухэ хани барисаанай гимн болон дуулдаа. Манай ороной арадуудай түлөөлэгшэд Таджикистанай Коммунис партиие, бүхы ажалшадые ехэ һайндэрөөрнь дашарамдуулан, халуунаар амаршалба.

Суглаанда хабаадагшад Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ эльгээхэ амаршалгые ехэ дэбжэлтын оршон байдалда баталан абаа.

Таджигай ССР-эй. Таджикистанай Компартиин 40 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан дүүрэһэндэ соносхогдоод, партийна гимн — «Интернационал» һүр жабхалантайгаар зэдэлбэ.

Нүхэр А. И. МИКОЯНАЙ хэлэһэн үгэ

Алдарта ойтой дашарамдуулан, сугларагшадые, тэдэнээр дамжуулан, Таджигай бүхы арадые КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй зүгһөө, тэдэнэй даалгабаряар А. И. Микоян халуунаар амаршалаа.

Таджикистанда, Дунда Азиин бусад республиканууд та эдэ үдэрнүүдтэ баяр баясхалантайгаар тэмдэглэгдэжэ байһан һайндэр таджик, узбек, туркмен арадуудай, мүн манай олонациональна Эхэ ороной бүхы арадуудай ехэ һайндэр болоно. Ушарынь манай ороной бүхы арадууд улам бэхижэжэ байһан хани барисаагаараа, нэгэн адли, угаа ехэ үг зорилгоороо, марксизм-ленинизмын эгээн түрүүн үзэл сурталаар таһаршагүй холбоотой байна бшуу.

Октябриин революциин урда тээ, тэрэнэй һүүлээрхи түрүүшын жэлнүүдтэ Дунда Азиин ямар байдалтай байһые залуу үетэнэй һанаандаашье оруулхань бэрхэтэй байна. Хаанта засагай, аралжаа наймаашадай мүлжэжэ байһан, нютагай хаанууд болон феодалнуудай дарлажа байһан үедэ таджик арад өөрын гүрэн түрэгүй, эмхигүй, таранги байгаа. Хаанта засаг хадаа Дунда Азиин бүхы арадуудай, тэрэ тоодо таджик арадай, алууршад, жандармууд байһан юм. Имагтал Россида социалис революциин болоһоной хойно, мүн удаань хэдэн олон жэлэй турша соо хүндэ хүшэр тэмсэл хэһэнэйнгээ хойно таджик арад өөрыгөө тодорхойлжо, гүрэн түрэсэ байгуулаа, социалис наци болоо.

Сүлөөтэ таджик арадай социалис ажабайдал зохёон байгуулһыень бидэнэр мүнөө хаража байнабди. Илалта туйлаха замынь орёо, бэрхэтэй байгаа. Энэ зам дабшан гаралгадань нютагай пролетариадай үсөөн байһан дээрэһээ таджигай революционно тарялашад, Россиин пролетариадай — манай ороной революционно хүдэлөөнэй даншалхы манлайн дэмжэлгэ шиидхэхы үүргэ дүүргээ. Шэнэ байгуулалтын тогтожо байһан бэрхэтэй шанга жэлнүүдтэ Дунда Азиин хэрэгүүд тушаа Ленин болон парти угаа ехэ анхарал хандуулдаг байгаа.

Таджикистан болон Дунда Азиин бусад районуудта парти тиихэ жэлнүүдтэ өөрынгөө олон үнэн сэхэ хүбүүдые эльгээдэг байгаа гээд үгэ хэлэгшэ тэмдэглэһэн байна. Таджикистанда революциин илахын тулада олон юумэ хэһэн, хожомынь экономическа болон соёл культурынь дэбжэлтэдэ, социализм байгуулгада туһалһан ород хүнүүд тухай хамагай түрүүндэ һайшаалай үгэнүүдые хэлэнгүй гаража болохогүй байна.

В. И. Ленинэй хэлэһэн ёһоор, арадуудта хүндэ хүшэр зам болгошо капиталис хүгжэлтын замые алгасан, гээгдэлһээ гаража, болбосорол тээшэ, зүүн районуудтахи феодализм болон тэрэнэй урда тээхи харилсаануудһаа социализм тээшэ Таджикистанай арад алдарта замаар ябажа гараа. Энэ талаар Таджигай дүй дүршэл угаа ехэ түүхэтэ удха шанартай.

Промышленностияа угаа ехээр хүгжөөжэ, мүнөө үеын аргаар уһалагдадаг газар таряалан эрхилдэг болоод, Дунда Азиин республиканууд 40 жэлэйнгээ ойе угтажа байна. Ороной бүхы арадуудта, тэрэ тоодо Таджикистанай арадуудта, соёлой хубисхал угаа ехэ удха шанартай байгаа. Энэ хадаа Октябриин революциин шухалын шухала туйлалтануудай нэгэн болоно. Мүнөө Таджикистан хадаа үнэндөө бүхы дээрээ ном бэшэг мэдэдэг зонтой, олон дээдэ болон тусхай дунда һургуулинуудтай республика болоно. Республика дотор өөрын университет, өөрын Наукануудай академи, өөһэдынь театрнууд болон филармони, өөрын ехэ литература бии болонхой.

Колони оронуудтай, сүлөөрһэн аад, үшөөл империалис дулдыдалгаһаа мүлтараагүй оронуудтай, зоболонтой удаан капиталис хүгжэлтын замаар ябажа гараһаншье оронуудтай Таджикистаниие мүнөө жэшэхын аргагүй. Бүхы хүн зоноймнгоо тоодо студентнүүдэйнгээ тоогой талаар Швеци, Франци гү, али Бельги гэхэ мэтын оронуудые Таджикистан хоёр дахин ахижа гаранхай, жэшээнь, врачнуудай тоогой талаар Голландиие Таджикистан мүн лэ булиһан байна.

Зарим арадуудай гээгдэлэй шалтагаанууд тухай колонизаторнуудай хэтэ үеһөө хойшо дурдадаг үндэһэ яһанай илгаа гаргалгын хуурмаг худал теориие Советскэ Союзай арадуудай дүршэл тодоруулан элирүүлээ. Түүхэтэ бэеэ даанхай хүгжэлтэ имагтал ямар нэгэн шалгарһан нацинуудай зол хубии бэшэ гэжэ гэршэлэн харуулаа. Эгээл иимэһээ колониальна дулдыдалгаһаа һаяхан сүлөөрһэн оронуудай арадууд манай национальна республикануудай дүй дүршэлдэ ехээр һонирходог, энэ дүй дүршэлыень халан абадаг байна бшуу.

Сүлөөрһэн аад, үшөөл гээгдэнги оронуудай ажалша хүнүүд арадта зоболонтой хүндэ капиталис замаар хүгжэхые хүсэдэггүй, харин социализм тээшэ һанал сэдьхэлээ зорюулдаг болоо. Тиимэһээ эдэ арадуудта түшэг тулгуури боложо үгэгшэ манай амжалтануу-

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта)

Дүрбэдэхи ТЕМЭ

СОЦИАЛИЗМ, КОММУНИЗМ ТУХАЙ МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМЫН ҺУРГААЛ

Энэ темээр иимэ хоёр гол шухала асуудал хаража үзэбэл зохисотой гэжэ һанагдана:

1. Коммунизм—хүдэлмэришэн ангиин, бүхы ажалшадай эсэсэй зорилго мүн.
2. Социализм, коммунизм байгуулха гол зорилгонууд, хуули ёһонууд.

КОММУНИЗМ—ХҮДЭЛМЭРИШЭН АНГИИН, БҮХЫ АЖАЛШАДАЙ ЭСЭСЭЙ ЗОРИЛГО

Хүн зон жаргалтай һайн ажаһуудаг болоһойб гэжэ олон мянга түмэн жэлэй туршада һанажа, бодожо ябаа юм. Теэд яажа иимэ ажабайдалтай болохоёо урдань хүнүүд мэдэдэггүй байгаа. Эгээл эрдэмтэй хүнэй зохёоһон түсэб хараа бүтэшэгүй байһан. Юуб гэхэдэ, эдэнэр хүн түрэлтэнэй хүгжэхэ хуули ёһые эрдэм ухаанай ёһоор тайлбарилжа шададаггүй, тиимэһээ социалис бүлгэм байгуулха түсэб һанаанһаа абажа табидаг байгаа.

Түүхэдэ анха түрүүн Маркс Энгельс хоёр социализм, коммунизм байгуулха һургаалые 18-дахи зуун жэлэй 40-өөд онуудта зохёогоо юм. Общество тухай эрдэм ухаае, обществын ямар замаар хүгжэхэ хуули ёһонуудые зохёоһониинь Маркс, Энгельсэй түүхэтэ аша габьяа мүн. Энэ эрдэм ухаае, энэ һургаалые В. И. Ленин саашаданъ хүгжөөгөө юм.

Хүн түрэлтэн заатагүй коммунизмда ерэхэ юм, коммунизм хадаа хүдэлмэришэн ангиин, бүхы ажалшадай эсэсэй зорилго мүн гэжэ марксизм-ленинизм заадаг.

Энээн тухай хэлээд, коммунизм гээшэмнай юуб гэжэ пропагандистын тайлбарилжа үгэхыень зүбшөөнэбди. Энэ тайлбари КПСС-эй Программа соо хэлэгдэнхэй.

Коммунизм гээшэ ангигүй бүлгэм, ангигүй байгуулалта мүн. Тиихэлээрээ хүдэлмэришэн анги хадаа ангигүй общество байгуулха эсэсэй зорилготой. Энэ обществын бүхы гэшүүд, бүхы хүнүүд адли тэгшэ эрхэтэй байха юм. Коммунизмын үедэ бүхы зэмсэг хэрэгсэлнүүд бүгэдэ арадай зөөри болохо. Хото, хүдөөгэй хоорондохи горитой илгаань үгы болохо байна. Хүн зон алишье талаараа болбосорон хүгжэжэ, ямаршье ажал адли һайнаар хэжэ шададаг байха. Хүн зон дээдэ зэргын оюун мэдэрэлтэй болохо, шадал шадабариингаа зэргээр ажал хэхээ хүсэжэ байдаг болохо юм. Арадай ажахы эрдэм ухаанай, техникын эгээл эрхим туйлалтануудай үндэһэ һуури дээрэ, түсэбэй ёһоор хүгжөөгдэдэг байха. Ниитын үйлэдбэри, үйлэдбэриин хүсэнүүд тон ехээр хүгжөөгдэжэ, элдэб баялигууд барагдашагүй ехээр бии болгогдодог болохо. Энээнэй ашаар, хүн бүхэн шадал шадабариингаа зэргээр ажаллажа, хэрэглэлэйнгээ зэргээр юумэ абажа байха гэһэн ёһо заршам бэелүүлэгдэжэ шадаха байна.

Коммунизмын үедэ эрдэм, наука, соёл культура һалбаран хүгжэхэ, хүнүүдэй оюун бэлиг дэлбэрэн бадарха гээшэ. Хүн зон жаргалтай һайн байдалтай болохо, гэр бүлэдөө эбтэй һайн һуудаг байха юм. Элдэб үндэһэ яһатан хани барисаатай һуужа, хоорондоо тон ойро дүтэ болохо, саашадаа хоорондоо илгаагүй болон ниилэхэ тухайтай.

Коммунизмын ажалшад дээдэ зэргын оюун мэдэрэлтэй, эрхим журамтай ба эмхитэй байха, хүн бүхэн ажалдаа тон һайнаар хандадаг, ниитын аша туһые юунһээшье дээрэ табидаг болохо. Хүн бүхэн ажал хэрэгээ эрхилхэ ябадалда хабаададаг, эдэбхитэй ба үүсхэлтэй гэшүүн байха зэргэтэй.

Тобшоор хэлэхэдэ, коммунизм гээшэ иимэ общество болоно. Коммунизмые али бүхы талаһаань хүсэдөөр эндэ тайлбарилжа харуулаагүйбди.

Коммунизм хадаа ажалшан зоной һанал хүсэлэнгые бэелүүлхэ общество мүн.

Иимэ общество хэн байгуулжа шадахаб? Энэ асуудалда анха түрүүн зүб харюуе Маркс Энгельс хоёр үгөө юм.

Имагтал хүдэлмэришэн анги буржуазиин засагые, капиталис журам байгуулалтые унагаажа, өөрынгөө засаг, бүхы ажалшадай аша туһые харюулха журам байгуулалта тогтоожо шадаха түүхын үүргэтэй гэжэ марксизм-ленинизм һургана. Хүдэлмэришэн анги эгээл революционно, эгээл эмхитэй, түрүү үзэл бодолтой анги мүн. Тэрэниие Коммунис партитолгойлжо ябадаг. Тиимэһээ хүдэлмэришэн анги үгытэй таряашадые, бүхы ажалшадые дахуулан ябажа, хүсыень нэгэдүүлээд, илалта туйлажа шададаг байна.

Хүдэлмэришэн анги эсэсэйнгээ зорилго туйлахын, коммунизм байгуулхын тула түүхэтэ хүгжэлтын хэдэн шата дабажа гараха ёһотой гэжэ манай агуу багшанар заадаг.

«...Хүдэлмэришэнэй революциин түрүүшын алхам юуб гэхэдэ, пролетариат эзэрхэгшэ анги болохо, демократиие туйлаха ёһотой» гэжэ Маркс, Энгельс «Коммунистическэ манифест» гэдэг зохёол соогоо бэшээ һэн. Засагаа гартаа абаад, хүдэлмэришэн анги буржуазин бүхы капиталые, зэмсэг хэрэгсэлнүүдые гүрэнэй зөөри болгохо, үйлэдбэриин хүсые түргэнөөр хүгжөөхэ зорилготой.

Хүдэлмэришэн ангиин түүхэтэ үүргэ тухай Маркс, Энгельсэй һургаалые шэнэ үедэ, империализмын үедэ В. И. Ленин саашадань хүгжөөһэн байна. В. И. Ленин пролетариадай союзнигуудые, тэрээнтэй хамта тэмсэхэ хүсэнүүдые тодорхойлон харуулаа, хүдэлмэришэн анги революциие толгойлогшо байха зорилгоёо яагаад бэелүүлхэб гэжэ заажа үгөө, политическэ засагые гартаа абаад байхадаа хүдэлмэришэн анги ба тэрэнэй парти социализм, коммунизм бодото дээрэнь байгуулха хэрэгтэ ямар үүргэ дүүргэхэ зэргэтэйб гэжэ харуулжа үгөө.

В. И. Ленин хүдэлмэришэн ангиин агуу хүсэндэ тон ехээр этигэдэг, тэрэ хадаа шэнэ общество хүсэд байгуулжа шадаха гэжэ һургадаг бэлэй. Хүдэлмэришэдэй засаг, пролетариадай диктатура мүлжэгшэ ангинуудай эсэргүүсэлтые дараһаа гадна, бүхы ажалшадые социализм байгуулха хэрэгтэ эмхидхэн зоригжуулха гол хүсэн мүн гэжэ Ленин багшамнай хэлэдэг һэн.

СОЦИАЛИЗМ, КОММУНИЗМ БАЙГУУЛХА ГОЛ ЗОРИЛГОНУУД, ХУУЛИ ЁҺОНУУД

Социализм, коммунизм байгуулха гол хуули ёһонууд ямар бэ?

Маркс, Энгельс, Ленинэй һургаал, Советскэ Союзай, бусад социалис оронуудай ябажа гараһан зам юу харуулнаб гэхэдэ, элдэб оронуудта социализм байгуулха түхэл маяг, арга метод, саг хугасаа аб адли бэшэ, харин илгаатай байдаг. Тус тус оронуудтахи социалис байгуулалтын хэдышье тусхайта илгаатай байбашье, энэ байгуулалта ниитын гол хуули ёһонуудай үндэһөөр эрхилэгдэдэг. Тиигээгүй һаа энэ байгуулалга амжалтатайгаар ябахагүй.

Маркс, Энгельс, Ленинэй һургаалые эшэ баримталжа, СССР-эй, бусад социалис оронуудай дүй дүршэл дээрэһээ хаража, коммунис ба хүдэлмэришэдэй партинууд 1957 ондо хэһэн Деклараци соо социализм байгуулха ниитын гол хуули ёһонуудые тодорхойлһон байна. (Эдэниие дурсагдаһан ном соо харагты).

Эдэ гол хуули ёһонуудай заримаинь социализм байгуулалтын эхин шатануудта хамаатай, заримаиинь удаадахи шатануудта хүсэндөө ородог юм. Хэдэн гол хуули ёһонууд коммунис байгуулалтын үедэшье хамаатай байна. Жэшээлбэл, арадай ажахые түсэбтэ ёһоор хүгжөөхэ гээшэ коммунизм байгуулха хуули ёһо болоно. Коммунис парти түрүүтэй хүдэлмэришэн ангиин хүтэлбэрилхы үүргэ тухай, хүдэлмэришэд, таряашадай холбоо барисаан, арадуудай хани харилсаан тухай ба бусад зарим хуули ёһонууд коммунизм байгуулха үедэ хүсэндөө байна.

Хүдэлмэришэн ангиин засагаа гартаа абаад, үйлэдбэриин зэмсэг хэрэгсэлнүүдые гүрэнэй зөөри болгоод байхадань, шэнэ общество байгуулха, экономико, ажахы хүгжөөхэ, үйлэдбэриин хүсые ехэ болгохо, гол, түрүүшын ээлжээнэй зорилгонь болодог.

Манай орон дотор социализм байгуулха түсэбые В. И. Ленин зохёоһон байгаа. Энэ түсэбэй гол хубинууд гэхэдэ, ороноо томо индустритай, ехэ промышленностьтай болгохо; хүдөө ажахые хамтаруулха, соёл культурын талаар революци хэхэ зорилгонууд байгаа.

Партимнай элдэб дайсадһаа энэ түсэбөө үмөөрэн хамгаалаад, Ленин багшынгаа хараа түсэбүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ совет арадаа эмхидхэн бодхоогоо һэн.

В. И. Ленинэй түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлһэнэй ашаар манай орон дотор социализм байгуулагдаһан байна.

Тиигээд манай орон коммунизм байгуулжа эхилээ.

Коммунис общество байгуулха гол хуули ёһонууд ямар бэ?

Социализм хадаа коммунизмын нэгэдэхи, дээдэ шатань мүн. Тиимэһээ коммунизм өөрынгөө үндэһэ һуури дээрэ бодхоогдодог, социализмһаа урган гарадаг байна. «...Социализм заатагүй коммунизм боложо удаа дараалан урган хүгжэхэ ёһотой»... гэжэ В. И. Ленин бэшээ һэн. Социализм байгуулха хэдэн гол хуули ёһонууд коммунизм байгуулха үедэшье хүсэндөө байдаг гэжэ хэлээ һэмди.

Зүгөөр, социализмһаа хоёрдохи, дээдэ шатань, коммунизм, ехэхэн илгаатай юм. Коммунизм болбол социализмда орходоо холо ехээр хүгжэһэн общество болохо. Тиимэһээ коммунизм байгуулха гол хуули ёһонууд бии байдаг. Хото, хүдөөгэй хоорондын социальна, экономическа ба соёл культурын-ажаһуудалай талаар илгаануудые удаа удаагаар үгы хэхэ, хүн зоной үйлэдбэрэе эрхилжэ байхадаа ухаан бодолой ба бар хүсэнэй ажалые тааруулан холбожо хэдэг болохо гэһэн шухала хуули ёһон бии. Энээниие бэелүүлхэ хэрэг ангиин илгаае дабаха, обществын социальна талаараа хүсэд илгаагүй, нэгэ адли болохо ябадалтай холбоотой юм.

Саашань коммунизмые дэлгэрэнгыгээр байгуулха үедэ иимэ зорилгонуудые бэелүүлхэнь заатагүй шухала, хуули ёһо болоно: социалис демократиие хүгжөөхэ, хэрэг ажалаа хамтаараа эрхилхэ гуримда орохо, үйлэдбэриие хэлбэришэгүй ехээр ургуулжа, хүн зондо хэрэгтэй, элдэб бүхы юумые элбэг дэлбэг болгохо; хүн зоной эрдэм бэлиг, оюун мэдэрэл, эдэбхи хэшээл, шадабари мэргэжэлые бүхы талаарнь дэлгээн һалбаруулха, ажал хэхэ эрмэлзэл оролдолгые хүн бүхэнэй хододоо хүсэжэ байдаг юумэ болгохо шухала. Эдэ зорилгонуудые бэелүүлээгүй һаа, коммунизмын гол ёһо заршамые—хүн бүхэн шадал зэргээрээ ажаллажа, хүн бүхэн хэрэгсэлэйнгээ зэргээр абадаг байха гэһэн гуримые бэелүүлжэ шадахагүй юм.

Коммунизмые дэлгэрэнгыгээр байгуулха үеын гол ёһонуудые мэдээд байхадаа, тэрэниие бэелүүлхэ тодорхой зорилгонууд, замууд ямар бэ гэжэ хаража үзэхэ хэрэгтэй.

КПСС-эй Программа соо коммунизм байгуулха гурбан гол зорилгонууд табигдаанхай. Энэ хадаа үйлэдбэриин хүсые түргэнөөр, ехээр хүгжөөхэ, шэнэ обществын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулха, ниитын коммунис харилсаа тогтоохо, совет хүнүүдые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ зорилгонууд болоно.

Коммунизм байгуулгын эдэ гурбан гол шухала зорилгонуудые хамта дээрэнь, суг бэелүүлхэ ёһотой гэжэ гүнзэгыгөөр тайлбарилжа үгэхэ шухала.

Коммунизм байгуулхын тула бүхы арадай, ажалшан бүхэнэй асари ехэ ажал хэхэнь шухала гээшэ.

Коммунизм байгуулха хуули ёһонууд дэлхэйн социалис системын бүхы оронуудта хамаатай юм гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Ямаршье оронд коммунизм байгуулхын тула эдэ хуули ёһонуудые баримталха зэргэтэй.

Совет арад Коммунис партиингаа ударидалгаар коммунис байгуулалтаяа эрхилжэ байна. Манай парти өөрынгөө XX, XXI, XXII съездүүд дээрэ хараалһан генеральна хараа шугамаа хэлбэришэгүйгөөр, зоригтойгоор бэелүүлжэ байна. Энэ хараа шугамые амжалтатайгаар бэелүүлхэ хэрэгтэ 1964 оной октябрьда ба ноябрьда болоһон Центральна Комитедэй Пленумүүдэй шиидхэбэринүүд шухала удха шанартай.

Манай парти Ленин багшынгаа заабариие даган ябажа, арад зонойнгоо жаргал тухай гол һаналаа табижа, коммунис байгуулалтые хүтэлбэрилжэ ябана.

Г. САНЖИЕВ,
түүхын эрдэмэй кандидат.

ЗЭДЫН АЙМАГТА

СЭЛЭНГЫНХИДЭЙ ҮҮСХЭЛЭЭР

ДОРЖО БАНЗАРОВАЙ нэрэмжэтэ колхозой Цагаатайн отделениин гурбадахи һаалиин гүүртын хүдэлмэришэд сэлэнгынхидэй үүсхэлые халуунаар дэмжэбэ. Тэдэнэр үбэлжэлгын үедэ үнеэн бүриһөө 1000 килограмм һү һаахын түлөө мүрысөөндэ оролсоо. Гүүртэдэ ноябрь һарада гидролизно аргаар тэжээл эһээлгэ эмхидхэнхэй. Тиигэжэ үдэртөө 2000 килограмм үнэтэ тэжээл бэлэдхэгдэнэ. Эһээгдэһэн һолоомо эдюулхэдэ һү һаали горитойгоор нэмээ.

Жэшээнь, ноябриин эхеэр гүүртэдэ суудхэдээ 410—415 литр һүн һаагдабал, мүнөө үедэ суудхэдээ 560—600 литр һаагдана. Гидролизно эһээлгын аша туһые гүүртын һаалишад ойлгожо, ажал хүдэлмэридөө үсэдөөр нэбтэрүүлнэ. Тэжээл бүйлүүлгын цехэй ажалшан Шадан Самданов гидролизно аргаар тэжээл эһээлгэдэ үнэн сэхээр ажаллажа, һаалишадай талаһаа магтаалтай.

Гүүртын түрүү һаалишад Чойжит Данзановай, Д-Жап Чойнзонова, Надмит Галсанова гэгшэд һү һааха арбан һарынгаа түсэбые 117—132 процентээр дүүргэнхэй. Жэлэй дүүрэтэр тэдэнэр тус тустаа дүрбэ мянгаһаа үлүү литр һү һааха зорилготой.

ТҮСЭБҺӨӨ ГАДУУР 510 ТОННО

ПЕТРОПАВЛОВКЫН тоһоной заводой коллектив болзорһоонь урид, ноябриин 15-да, валова продукци үйлэдбэрилхэ жэлэйнгээ түсэб дүүргэв. Энэ коллектив жэлэй дүүрэтэр 100 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилхэ уялгатай. Эндэ Дарья Александровна Дзюба, Тамара Бальжинимаевна Дашиева болон бусад эрхим ажалаараа суурхана.

Улаан-Үдын ажалшад Зэдын тоһоной заводуудһаа сагаан эдеэ ехээр абадаг болохо юм. Мүнөө жэлдэ улаан-үдынхид түсэбһөө гадуур 510 тонно сагаан эдеэнэй зүйл абаа.

Б. ЧАГДУРОВ.

БУЛТАДАА ХҮНДЭЛХЭНЬ ЗҮБ

— Гансахан манай хүтэлбэрилэгшэ хадань бидэнэр Ефим Прокопьевичые хүндэлдэг бэшэбди. Нүхэр Реуцкий манай багша, маанадаа хүмүүжүүлэгшэ, ажабайдалаймнай харгы зам заажа үгэдэг аха нүхэрнай гээшэ, — гэжэ залуу хүдэлмэришэн Алексей Коновалов манда хэлээ һэн.

Энэ хөөрэлдөөн Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой локомотив хабсаралгын цехтэ болоһон юм. Тус цехтэ ажаллахаар Ефим Прокопьевич Реуцкий 25 жэлэй саада тээ ерээ һэн. Тэрэ сагһаа хойшо нүхэр Реуцкиин ажабайдал, ажаһуудал заводой хүгжэлтэ, ургалтатай таһаршагүй холбоотой. Слесарэй мэргэжэл шудалаа, локомотив хабсаралгын цех барилсаһан, түрүүшын паровоз заһабарилсаһан байна. Ажалдаа дүршэжэ, мэргэжэлээ һайса шудалһан слесариие участогай начальнигаар томилбо. Эгээл тэрэ үедэ участогынь шэнэ ажалда ороһон — электровозуудай автоматическа тормоз заһабарилжа эхилһэн байгаа.

Тон харюусалгатай хүдэлмэри — хэрэгтэй сагта автотормозой хүдэлөөгүй һаа, юун болохонь мэдээжэ ха юм.

Шэнэ ажал... Участок үргэдхэгдэжэ, олон шэнэ хүдэлмэришэд ерэнхэй. Даб гэһээр участок дээрэ түгшүүритэй байдал үзэгдөө. Түсэб, даабари дүүргэгдэхэ юм бэшэ. Голодоһоншье гараба. Яалтай гээшэб?

Бэрхэшээлтэй энэ үедэ Ефим Прокопьевичые ажал дээрэнь үдэр, һүнигүй хаража болохо байгаа.

Нүхэдтэйгөө зүбшэжэ, хамта хаража, бодожо үзэһэнэйнгөө һүүлээр участогайнгаа үйлэдбэриин технологи нэгэ бага хубилгаа, автотормозуудай цилиндр шалгаха стенд түхеэрээ. Хүндэ хүдэлмэри оньһожоруулха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ тушаа эмхидхэлэй-техническэ хэмжээ ябуулгануудые хараалаад, хүдэлмэришэдэй суглаан дээрэ батлаһан байгаа.

Тэрэ гэһээр 3 жэл үнгэрөө. Электровозуудай автотормоз заһабарилдаг участок танигдашагүй хубилаа, цех соогоо түрүү зэргэдэ гаранхай.

Теэд энэ амжалтын замда олон бэрхэшээлнүүд дабагдаа гээшэ. Нэгэтэ иимэ ушар болоо һэн. Заһабарилагдаһан электровозой агаар хубаарилдаг механизм хүдэлбэгүй. Энээн тухай нүхэр Реуцкий халаанай һүүлдэ, хүдэлмэришэдэй тарашаһан хойно дуулаба. Яалтай гээшэб, үглөөдэр болотор хүлеэхэ гү? Үгы даа, үгы, хэды саг үнгэрхэ ха юм.

Гэртээ ерэжэ, түргэхэнөөр сай уумсаараа хүдэлмэриингөө хубсаһа үмдэжэ, слесарна тоногуудаа абаад, ябахаяа түхеэрхэдэнь һамганиинь энэ орой хайшаа ошохоёо һанаабши, юун болоо гээшэб гэжэ һанаагаа зобонгёор асуугаа бэлэй.

— Һанаагаа бү зобо, амара. Үглөөдэр ши хоёрдохи халаанда ажаллаха ха юмши...

Участогайнгаа хүдэлмэришэдэй үглөөгүүр ажалдаа ерэхэдэнь Ефим Прокопьевич һаяхан лэ Улаан-Үдын станциин вокзалһаа ерээд байгаа бэлэй. Электровоз аян замдаа гаранхай. Иимэ жэшээнүүдые харуулха болоо һаа, олон байха.

Коммунист Реуцкий үйлэдбэри эмхидхээд лэ һуудаггүй. Хүдэлмэришэдэйнгөө ажабайдал, ажаһуудалаар ходоо һонирходог гэр байраарнь ябажа хөөрэлдэдэг, хэрэгтэй болоходонь арга соогоо туһалдаг.

Эндэхи хүдэлмэришэн Николай Фефеловэй хэлэһэнэй ёһоор Ефим Прокопьевич хүдэлмэришэдтөө газетын һонин тухай, парти, правительствын шиидхэбэринүүд тухай ходо хөөрэжэ, улас хоорондын байдалтай танилсуулжа байдаг.

— Ёһотойл коммунист, хүтэлбэрилэгшэ, хүмүүжүүлэгшэ гэжэ нүхэр Реуцкий тухай би һанагшаб. Ямаршье асуудалтай, алишье хэрэгтэй ерабалшни, һайса шагнажа хөөрэлдөөд лэ, зүб тээшэнь шиидхэһэн лэ байха, — гээд Н. Фефелов хөөрөөгөө дүүргээ бэлэй.

Д. ЦЫБИКЖАПОВ.

★

Нүхэр И. Е. Казачеевэй хүтэлбэрилдэг электрослесарьнүүдэй бригада коммунис ажалай нэрэ зэргэтэй юм. Энэ хүндэтэ нэрэ зэргэеэ бодото ажал хэрэгээрээ харюулха гэжэ оролдожо байһан электрослесарьнүүд локомотив-вагон заһабарилгын заводой аппаратна цех соогоо түрүүлжэ ябадаг. Тус бригадынхид даабаряа һайн шанартайгаар үлүүлэн дүүргэнэ.

Бригадын гэшүүд, түрүү электрослесарьнүүд Г. Деревцов, А. Герасимов гэгшэдэй ажаллажа байһаниинь энэ зураг дээрэ харуулагдана.

А. ИСТОМИНОЙ фото.

★☆★

Загаһа бариха эрхэ байдал энэ жэлдэ муушаг байгаа гэжэ хэлэхээр. Харин загаһа баридаг коллективүүд бодото байдалые хараадаа абажа, хүдэлмэреэ зүбөөр эмхидхэһэн юм. Тэдэнэй оролдолго гаргажа ажаллаһаниинь һайн үрэ дүн харуулба.

Республикымнай загаһа баридаг коллективүүдэй олонхинь энэ жэлэй түсэб болзорһоонь 40 хоногоор уридшалан дүүргэв. Иимэ

ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБ ДҮҮРГЭГДЭЭ

амжалта хайшан гэжэ туйлагдааб? Колхозуудай загаһа барилгын бригаданууд ажалаа һайнаар эмхидхэһэн, түрүү загаһашадай дүй дүршэл хэрэглэхэ гэжэ оролдоо. Мүн загаһа баридаг бригадануудай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэһэн байгаа. Энэ мүрысөөндэ «Байгал» колхозойхид түрүүлжэ гараа. Тэдэнэр бултанһаа урид жэлэй түсэб 111 процент дүүргэһэн тухайгаа элидхэбэ. Мүн «Рассвет», «Победа» колхозууд түсэбөө 108—109 процент дүүргэбэ. Карл Марксын нэрэмжэтэ, «Байкалец» колхозуудай загаһашад түсэбөө мүн лэ болзорһоонь урид дүүргэв.

Н. ЕРАХАЕВ.

Эрдэм ухаанай хяра өөдэ

ДУНДА АЗИИН НАУКАНУУДАЙ АКАДЕМИНҮҮД

СОВЕТСКЭ СОЮЗ дотор эрдэм ухаанай 600 мянга гаран хүдэлмэрилэгшэдтэй таба мянга шахуу эмхи зургаанууд бии юм. Совет засагай оршон мандажа байгаа 47 жэлэй турша соо эрдэм ухаанай талаар ажалладаг хүнүүдэй тоо 60 дахин нэмээ. СССР-эй Наукануудай академи, союзна республиканuudтахи наукануудай академинууд ороной эрдэм ухаанай гол центрнүүд болоно.

Совет засагай үедэ эгээн бэлигтэй бэрхэ эрдэмтэдые нэгэдхэһэн эрдэм ухаанай национальна академи республика бүхэндэ тогтоогдонхой. Союзна республикануудай наукануудай академинүүдтэ мянга шахуу үнэнтэ гэшүүд, гэшүүн-корреспондентнүүд бии. Эдэ академинууд 55 мянга гаран хүдэлмэрилэгшэдтэй, тэрэ тоодо эрдэмэй 900 шахуу доктор, 5,5 мянга гаран кандидадуудтай 280 научна эмхи зургаануудые нэгэдхэнэ.

Союзна республиканuudтахи наукануудай академинүүдтэ хүдэлдэг эрдэмтэд совет болон дэлхэйн эрдэм, наукые хүгжөөлгэдэ ехэ туһа хүргэнэ. Электро-гагналгын, материал шэнжэлгын, кибернетикын талаар Украинын ССР-эй Наукануудай академиин эрдэмтэдэй хэһэн шэнжэлгэнүүд олондо мэдээжэ болонхой. Астрофизикын, радиоастрономиин талаар Армениин ССР-эй Наукануудай академиин эрдэмтэдэй шэнжэлгэнүүд дэлхэйн эрдэмтэдэй дунда мэдэрэгдээ. Белоруссиин ССР-эй Наукануудай академидэ хүдэлмэрилдэг эрдэмтэд оптикын, спектроскопиин болон бусад һалбаринуудай талаар ехэ амжалтануудые туйлаа.

Наукануудай академи бүхэнэй хэһэн гайхамшаг шэнжэлгэнүүдэй жэшээнүүдые олоор дурдажа болохо байна.

Дунда Азиин республиканууд ба Казахстан революциин урда тээ Россиин эгээн гээгдэнги заха хизаарнууд гэжэ тоологдодог байһан. Эдэ нютагуудтахи хүн зоной оройдоо 1,5—2 процентнь үзэг бэшэг мэдэдэг һэн. Эндэ нэгэшье дээдэ һургуули байгаагүй.

Советскэ правительство национальна республиканuudтахи эрдэм, наука хүгжөөлгын хэрэгые тон ехэ удха шанартайда тоолон, дайн байлдаанай бэрхэтэй үедэшье, 1943 ондо Үзбэгэй ССР-эй Наукануудай академи эмхидхэн байгуулаа.

1946 ондо Казагай ССР-эй Наукануудай академи нээгдэһэн, харин 1951 ондо Таджигай ба Туркмениин ССР-нүүдтэ, 1954 ондо Киргизиин ССР-эй Наукануудай академинууд тогтоогдоо бэлэйл. Эдэнь бултадаа СССР-эй Наукануудай академиин филиалнуудһаа үндэһэлэн байгуулагдаһан юм.

Союзна республикануудай наукануудай академинүүд—мүнөө сагай эгээн оньһон нарин түхеэрэлгэтэй, эрдэм ухаанай ехэ центрнүүд болоно.

Дунда Азиин республикануудай ба Казахстанай Наукануудай академинууд эрдэм, наукын 82 эмхи зургаанһаа бүридэнхэй. Тэндэ 15 мянга үлүүтэй хүдэлмэрилэгшэд, тэрэ тоодо эрдэмэй 180 доктор, 1500 шахуу кандидадууд ажалладаг.

Эдэ академинүүдэй гол хүдэлмэрилэгшэдынь—нютагай үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд.

Академинүүдэй эмхи зургаанууд байгаалида, обществодо хабаатай эрдэм, наукануудай талаар юрэнхы теоретическэ, ехэ шэнжэлгэ хэхын хажуугаар республикын, бүхы ороной арадай ажахые, экономикые хүгжөөхын тула шухала научно-техническэ хүдэлмэри ябуулна.

Советскэ Союзай алтан абдар гэжэ нэрэшэһэн Казахстанай байгаалиин баялигуудые малтажа абаха, болбосоруулан ашаглаха эрдэм ухаанай һалбаринууд Казагай ССР-эй Наукануудай академидэ ехээр хүгжөөгдэжэ байнхай.

Казахстанай геологууд республикынгаа металлаар баян газарнуудые шэнжэлһэн картануудые зохёогоо. Эдэ картануудай аша туһаар һүүлэй жэлнүүдтэ хара, үнгэтэ, шухаг металлнуудтай 300 гаран шэнэ газар эндэ олдоо.

Оньһон түхеэрэлгээр руда илган абаха шэнэ технологи зохёоһоной ашаар эндэхи хүдэлмэришэдэй ажалай бүтээсэ 3—4 дахин дээшэлжэ, капитальна гаргашын талаар хэдэн арбаад миллион түхэригэй алмалта хэхэ арга олдоһон байна.

Ядерна физикын центрэй барилга дүүрэнтэжэ байнхай.

Киргизиин ССР-эй Наукануудай академидэ физикын, ашагта малтамалнуудай механикын талаар, промышленна хэдэ хэдэн үйлэдбэри, газар уһалха түхеэрэлгэ ургалжэдэнь холбожо, автомадаар зэбсэглэлгын талаар шэнжэлэлгэ хэгдэнэ.

Хатуу газарые электрын хүсөөр үрэмдэн малтаха онол арга зохёогдоо. Юрын аргаар малтаһанда орходоо 3—3,5 дахин түргэнөөр түнхихэ арга олгоно; элшэ хүсэнэй гаралга 10 дахин тухай хороно, нүхэн соохи агаарай тооһотолго эрид бага болоно. Эдэ бүгэдын ашаар электрын хүсэ хэрэглэн малтахада, саашадаа ехэ ашатай туһатай байхань лабтай.

Ажал хүдэлмэрээ үргэлжэдэнь автомадаар зэбсэглэхэ талаар һонирхолтой шэнжэлгэн хэгдэнэ, промышленностиин ба хүдөө ажахын элдэб һалбаринуудта телемеханическа хүтэлбэриин тон һонин гурим бии болгогдоо.

Казах эрдэмтэд радио-холбооной зайе нилээд холо болгохо ретрансляторнууд (дам дамжуулагшад) болгон хада уулануудые хэрэглэхэ арга тодорхойлоо.

Үзбэгэй ССР-эй Наукануудай академиин эрдэмтэд ехэ амжалта туйлаа. Эдэнэр сахюур пленконуудые бүтээһэн, шэнжэлһэн, зарим янзын онсо сэбэр бодосуудые гаргажа абаха онол арга тодорхойлон зохёоһон байна.

Республикын химигүүд галантамин гэжэ полиомиелидэй хойшолонгые зайсуулдаг, строфантин ба олиторизид гэжэ зүрхэ-һудал аргалдаг аша үрэ ехэтэй эмүүдые бии болгоо.

Үзбэгэй ССР-эй Наукануудай академидэ Ядерна физикын институдай эрдэмтэдэй хото баригдаад, ядерна шэнжэлгэ хэхэ реактор, циклотрон, радиоактивна Co^{60} гэжэ хүсэтэ түхеэрэлгэнүүд тэндэнь тодхогдоо.

Хлопогой ажахые тааруулан хүгжөөхэ шэнжэлгэ Үзбекистанда хэгдэжэ байнхай.

Түргэн эдеэшэдэг, ехэ ургаса үгэдэг хлопогой сортнууд бии болгогдоо. Тэдэнь 8—10 хоногоор урид эдеэшэн болбосордог, 15—20 процентээр дээшэ ургаса үгэдэг юм.

Радиоактивна изотопуудые хэрэглэхэ хэмжэлгын, хиналтын хэдэ хэдэн приборнууд уралан зохёогдоо. Сэбэрлэгдээгүй хлопогой шииг нойтые тодорхойлдог тон шухала прибор—индикатор зохёогдон, үйлэдбэридэ хэрэглэгдэдэг болонхой.

Наранай элшын хүсэ (жэшээлэн хэлэбэл, наранай элшын хүсөөр уһа сэбэрлэдэг) хэрэглэдэг приборнуудые Туркмениин ССР-эй Наукануудай академиин физигүүд зохёогоо. Эдэниие хэрэглэхэдэнь, гандуу районуудтахи бэлшээринүүдые уһаар хангадаг юрын аргаһаа 2—3 дахин хямда сэнтэй болоно. Наранай элшын хүсэ хэрэглэдэг холодильнигууд бүтээгдэнхэй.

Академиин геологууд нефтеэр элбэг газарнуудые бэдэрхэ, олохо хэрэгтэ хабаадана.

Дэлхэй дээрэ анха түрүүн ногоон тэжээлтэй загаһадые (сагаан амур, зузаан сохото гэхэ мэтэ загаһадые) искусственна аргаар үдхэхэ биотехникэ зохёогдоо. Каракумай каналда, мүн Таджикистанай, Украинын болон Сибириин хэдэ хэдэн гол мүрэнүүд соо элдэб ногооной ургалгатай тэмсэхын тула тиимэ загаһад ехэ үрэтэйгөөр хэрэглэгдэнэ.

Туркмениин ССР-эй Наукануудай академидэ сүл талануудые ашаглаха, нефть бүйлүүлхэ, шэнэ сортын хлопок бии болгохо гэхэ мэтэ зорилготой шэнжэлгын ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ.

Нарин хүбэнтэ сортын, олон үнгын хлопок ургуулжа туршаха хүдэлмэри амжалтатайгаар ябуулагдана.

Таджигай ССР-эй Наукануудай академидэ газарай хүдэлэлгые шэнжэлхэ заабаринууд зохёогдоно, хада ууланuudтахи ургамалай амитадай аймагай бүридэл шэнжэлэгдэнэ. Академиин эрдэмтэд Наранай аймагай планетэнүүдые, бусад одо мүшэдые шэнжэлхэ физикэ, газарай хүдэлхэдэ һандархагүй барилга хэхэ, газарай хүдэлэлгые шэнжэлхэ эрдэм, ацетиленэй хими, ургамалнуудай бүридэл ба биофизикэ гэхэ мэтын талаар ехэ амжалта туйлаһан байна.

Бүхы республиканuudтахи академинүүдтэ үндэһэ яһатанай түүхын, хэлэнэй литературын асуудалнууд үргэнөөр шэнжэлэгдэнэ.

Владимир ДРУЖЕНКОВ,
союзна республиканuudтахи наукануудай академинүүдэй научна ажал ябуулгые зохилдуулан ударидаха Соведэй эрдэмтэ секретарь, химиин эрдэмэй кандидат.

(АПН).

Дурна зүгэй загаһанай продукци дэлхэйн олохон оронуудта абаашажа худалдагдана. Гансахан Урдэ Курилиин № 85 завод (Кунашир арал дээрэ байдаг) агнуурнин үе соо 5 миллион банка сайрын консерв үгэдэг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: **Урдэ Курилиин загаһанай заводто сайра бүйлүүлан бэлдэжэ байна.**

ТАСС-ай фотохронико.

БУРЯАД ҮНЭН
2 дохи нюур.
1964 оной декабриин 2.

МОСКВА. Үнгэтэ, шухаг металлнуудые шэнжэлдэг Центральна эрдэм-шэнжэлгын институтда хүдэлмэрилдэг, геолого-минералогическа эрдэмэй доктор В. С. Трофимовай тухайламжын үндэһөөр алмазтай газарнуудые бэдэрхэ холын хараата ябуулганууд хэгдэжэ байнхай. Зураг дээрэ: В. С. Трофимов элдэб породонуудые шэнжэлэн хаража байна.
ТАСС-ай фотохронико.

Нүхэр А. И. МИКОЯНАЙ хэлэһэн үгын түгэсхэл

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

дай, манай үльгэр жэшээгэй уласхоорондын удха шанар бүри ехэ болоно.

Манай орондохи байгуулалтын далайса угаа ехэ, шэнэ завод, фабриканууд, шахтанууд, олзоборилгонууд, байрын гэрнүүд, совхоз, колхозуудай барилганууд үдэр бүхэндэ ашаглалгада үгтэнэ. 1964 оной энэ жэл дүүрэхэеэ байна. Оромнай шэнэ амжалтануудые туйлаа гэжэ бүри мүнөө хэлэхэ хүсэд үндэһэ баримта бии. Баян ургаса хуряагдаа, ороо һо таряа худалдан абаха түсэб бүхы дээрээ үлүүлэн дүүргэгдээ. Хлопок, саахарай свёкло, наран сэсэг, хартаабха амжалтатай һайнаар бэлэдхэгдэнэ. Промышленна продукци бүхы дээрэнь гаргаха талаар долоон жэлэй даалгабаринууд үлүүлэн дүүргэгдэхэ гэжэ бүри мүнөө эли болонхой. Гэбэшье арадай ажахын болон хүн зоной улам ургажа байгаа хэрэглэмжэһээ манай хүдөө ажахын үйлэдбэриин гээгдэжэ ябаһаниинь гэмшэлтэй. Энэ гээгдэлһээ уламжалан, хүнгэн болон эдеэ хоолой промышленностиин, мүн бусад һалбаринуудай ургалта һаатана. Мүнөө табигдажа байһан эрилтэнүүдтэ тааруугаар хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөхын тулада парти шухала хэмжээнүүдые абаха.

Манай орон угаа ехэ амжалтануудые туйлаа. Энээгээрнь бидэнэр омогорхонобди. Гэбэшье манайда шиидхэгдээгүй асуудалнууд үшөө бии гэжэ бидэнэр мэдэнэбди, манайда дутуу дунданууд, бэрхэшээлнүүд бии гэжэ мэдэнэбди. Эдэ асуудалнуудые шиидхэхэ, дутуунуудые зайсуулха замууд маанадта мэдээжэ. Эдэ асуудалнуудые шиидхэхын тула парти оролдосотойгоор ажаллана.

Советскэ Союз дэлхэйн бүхы арадуудай нииитын хүгжэлтын шэнэ замые таби шахуу жэлэй турша соо табижа ябана гэжэ хараадаа абаха хэрэгтэй гээд А. И. Микоян үргэлжэлүүлэн хэлээ. Тиимэһээ бүхы туйлалтануудаа хүхиргэнгүйгөөр, зүб һайнаар сэгнэхэ, мүнөөнэй оршон байдалые али бүхы талаһаань шэнжэлхэ, тэрээндэ үндэһэлэн ороной хүгжэлтын хойшолуулашагүй шухала зорилгонуудые шиидхэхэ тодорхой замуудые хараалха хэрэгтэй.

Ленинскэ захяа заабаринуудые дүүргэхэ эрхим арга хадаа хойшолуулашагүй зорилгонуудые шиидхэлгэдэ гол анхаралаа хандуулха, арадай дура хүсэлые наринаар, шууд сэхээр дүүргэхэ, тэрэнэй дүй дуршэлдэ түшэглэхэ, арадай ажабайдалай һудаһанай сохисые хододоо мэдэжэ байха, арадта алба хэхэ ябадал болоно.

Манай социалис Эхэ ороной хүсэ шадалые саашадань бэхижүүлхэ, тэрэниие бүри ехээр хүгжөөн дэбжээхэ, өөрыгөө хамгаалха шадабариие бэхижүүлхэ ябадалһаа эгээн лэ нангин, эгээн лэ һай һайхан, эгээн лэ шухала зорилго байхагүй гэжэ Советскэ Союзай Коммунис парти тоолоно. Мүнөөнэй нииитын үйлэдбэриие хүгжөөлгэ болон нарижуулан һайжаруулгада, ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэдэ үндэһэлэн, ажалшадай байдалые шуу түргэнөөр һайжаруулхаһаа эгээн лэ нангин, эгээн лэ һайн һайхан зорилго байхагүй. Гэгээн гэрэлтэ ерээдүй — коммунизмые байгуулха гэшэ эгээн лэ нангин, эгээн лэ һайн һайхан зорилго болоно гээд А. И. Микоян үгынгөө түгэсхэлдэ хэлээ.

(ТАСС).

САНДАК АБГАЙН ХҮНДЭТЭЙ АЖАЛ

Тэбхэр улаан шарайтай, буурал тад гэһэн толгойтой, багжагар бата бэетэй, дохолон татажа, яаралгүйхэн ябадаг энэ хүниие оло дахин хаража үзэһэншье һаа, тоотойхон хөөрэлдэһэн, тобтой үгыень шагнаһан, һураг сууеын хүнүүдһээ һуража мэдэһэн байгааб. «Сандак абгай сэбэр сэхэ хүн даа. Һайн юумэндэ урагшатай, муу юумэндэ мундаатай, ябаһан газартаа ямба бэдэрдэгүүдэй нэгэн яашье бэшэ даа» — гэжэ Гутайн залуухан бэриин хурданхан хэлээр хэлэжэ байхыень шагнабашье, нэрэ обогыень, тиихэдэ мэдэжэ абаагүйдөө халагланам.

Октябрь һарын саһатай, бүрүүлганшаг үдэр Шэбэртэ тосхоной почто орожо, һүүлшын һонинуудые харажархиха болоо гэжэ шагаабаб. Зон үсөөн. Почтын дарга басаган дабхагар зузаан мүнгэ тооложо, тээ саананань Сандак абгай шэнэхэн ерэһэн газетэнүүдые эб эбээрнь эмхитэйхэнээр яталжа һууба.

— Һүүлшын һонинуудые хаража болоно гү, Сандак абгай? — гэжэ хандахадам, — болоно, болоно... харагты, — гээд шамдуухан бодожо, газетэнүүдые һарбайха хоорондоо:

— Ай, шимни гүш? Үнинэйшье хараагүйб. Зай... хүбүүн, һайн ябана гүш даа? — гэжэ асууба.

— Һайн даа... Бэе хүнгэн гү?

— Хүнгэн даа, яашахань һэмбиб. Хэдэг ажалаа үдэрһөө үдэртэ намнаад лэ ябанам даа. Хөөрэлдөөмнай тиихэдэ энэ тэдыхэнээр дүүрэшөө һэн даа. Теэд тэрэ үдэртөө дахин золгохобди гэжэ һанаанайнгаа оёорто оруулаагүй ябаа бшууб.

«Байгал» журнал тарааха тухай асуудалаар Бэшүүрэй совхозой парткомой секретарь нүхэр Доржо Цыренжаповтай хөөрэлдэжэ, урагшатай ябуулга хэжэ, 200 экземпляр тараагдаба.

Үдэшын 8 часта Баруун Гутайн коммунистнуудай суглаан болохо ёһотой байгаа. «Москвич» машинаар үдэшэ багта манай гарахада, няалдангир абаахай саһан үргэн нэлэнхы тала дайдые хушажа байгаа һэн. Дарсагай үндэр добо өөдэ машинамнай намдууханаар зүдхэжэ, аалихан ябаба. Харгын хоёр тээгүүр нэмжыһэн поли дээгүүр тракторнууд һолоомо монсогойлон суглуулна. Доржи Цыбикович бодолгото болонгёор урагшаа шэртээд:

—Мүнөө намар таряа хуряалгаяа олиггүйхэнш түргэн дүүргэбэбди даа, — гэбэ.

—Ямар аргаар имэ түргөөр хуряалгаяа дүүргэбэ гээшэбта,—гэжэ асуухадам:

— Шалтагынь олон даа. Үнтагдангүй хүдэлэгдөө, — гэжэ харюусаба. Парткомой секретариин эдэ үсөөхэн үгэнүүдһээ нээрээшье олон юумэ ойлгожо боломоор һэн.

— Баруун Гутай оронгоо Сандак абгайндаа хүрөөд гарашаялши, — гэжэ Доржи Цыбикович дурадхаба.

— Нээрээшье, тиигээе — гэжэ би гэнтэ һанаа орон харюусабаб.

Газетэ, журналнуудаа һаяхан тараажа үрдиһэн Сандак абгай хара морёо хашаанһаа дүнгэжэрхёод, гэртээ орохоёо ябатараа, маниие обёоржо:

— Орогты, орогты гэртэ, — гэжэ уриба. Цыбиков Сандак олон жэлдэ партийна ажалда хүдэлһэн хүн. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда эрэлхэг зориг, эршэтэ хабаяа харуулһан хадаа «Шэн габьяагай түлөө гэжэ медаляар шагнагдаһан.

Һүүлшын зургаан жэл соо почтальоноор хүдэлнэ. Эдэ жэлнүүдтэ хэһэн ажалынь тоолохо болоо һаа, хоног үдэр хэрэгтэй. Гансахан үгөөр хэлэхэдэ, Сандак Цыбиков нэгэтэшье газетэ, журналнуудые һаатуулжа үзөөгүй, үялгаяа тоб байса хээд байдаг юм.

Гутай нютагай үсөөхэн үрхэтэ айл барандаа газетэнүүдые захидаг, журналнуудые уншадаг байха юм. Управлениингээ «Ленинэй туг» гэжэ газетые буряад хэлэн дээрээ 46 хэһэг абадаг байха юм. 41 «Правда Бурятии», 36 «Буряад үнэн», 32 «Байгал» журнал буряад хэлэн дээрэ захяа.

«Буряад үнэн» газетэеэ, «Байгал» журнал ерэхэ жэлдэ үшөө олоор захинабди,—гэжэ Сандак абгай найдуулба.

Нээрээшье, Сандак абгай хэлэһэндээ хүрэдэг хүн даа.

Ц. ХАМАЕВ.

НҮХЭДЭЙНГӨӨ НАЙДАБАРИ ДҮҮРГЭН...

Коммунис ажалай ударнигууд Геннадий Иванов Александр Ткачук хоёрые таниха, мэдэхэгүй хүниие Улаан-Үдын судна заһабарилгын заводто олохонь бэрхэтэй. Эдэ нүхэднай илангаяа механическа цехэй хүдэлмэришэдэй дунда хүндэтэй юм.

Юуб гэхэдэ, эдэ хоёрой бэлдэһэн элдэб янзын отолуурнууд механическа цехэй олон станогуудта хэрэглэгдэдэг байна.

Үнгэрһэн зун тус завод дээрэ отолуурнуудые хурсадха тусхай участок байгуулагдаа бэлэй. Отолуурнуудшье шэнэ материалаар—синтетическэ алмазаар хэгдэдэг боложо, үни удаан ашаглаха, ажалай үндэр бүтээсэ туйлаха арга станочнигуудта олгоно. Тиимэһээ энэ участогта ажаллахаар дүй дуршэл, мэргэжэлээр баян залуу хүдэлмэришэд Г. Иванов, А. Ткачук гэгшэд табигдаһан байгаа.

Нүхэдэйнгөө найдабариие тэдэнэр хүсэдөөр дүүргэжэ байна. Богонихон сагта металл отолхо станогуудые элдэб отолуур, түхеэрэлгэнүүдээр хангажа шадаа. Жэлэй дүүрэтэр механическа цехые хүсэдөөр хангаха үялга абаад ажаллажа байна.

Д. БАЛДАНОВ.

Бэшүүрэй Бага-Куналейн больницын фельдшернүүд Анна Ковачева, Ирина Кислова гэгшэд малшад, гахайшадай хүндэтэ айлшад юм. Тэдэнэй бэеын элүүр энхые хамгаалжа, ариг сэбэр сахилгые шалгана. Зураг дээрэ: А. Ковачева, И. Кислова гэгшэд һаалишадай дунда.
М. НАМЖИЛОВАЙ фото.

ЗҮБЛЭХЭ ЗҮЙЛДЭ— АЖАЛШАДАЙ АМАРАЛТА

ВЦСПС-эй пленум һаяхан боложо, санаторно-курортно хангалгые саашадань һайжаруулха, ажалшадай амаралта эмхидхэхэ хэмжээнүүд тухай тогтоол гаргаа. Профсоюзуудай мэдэлдэ мүнөө 2,5 мянга үлүүтэй санатори, пансионат, профилактори, амаралтын гэр, аяншалгын бааза ба элүүржүүлгын бусад эмхи зургаанууд байна гэжэ тэрэ тогтоол соо хэлэгдэнэ. Эдээнһээ гадна, аяншалга-элүүржүүлгын, студентнэрэй 4700 лагерь, загаһашадай, ангуушадай байшангууд, амаралтын городогууд, пионернүүдэй 6900 лагерь бии. Үхибүүдтэеэ түрэлхидэйнь амарха, дунда наһатайшуулай, эхэнэрнүүдэй, һурагшад болон залуушуулай амарха олон санатори болон эмхи зургаанууд тогтоогдоо.

Санатори, курортнуудта ажалшадай аргалуулха, амарха ябадал эмхидхэлгэдэ гүрэнэй социальна страхованиин бюджедээр мүнгэ һомололго 1960 онойхиһоо 20 процентээр нэмэһэн байна. 1964 ондо 10 миллион үлүүтэй хүдэлмэришэд, алба хаагшад, тэдэнэй булын гэшүүд элүүржүүлгын газарнуудта, аяншалгын баазануудта, пионерэй лагерьнуудта түлөөһэгүйгөөр гү, али хүнгэлэлтэтэйгөөр ошожо аргалууһан, амарһан байха юм.

Гэхэтэй хамта, энэ шухала хэрэгтэ горитой дутуу дунданууд бии байһан тухай пленум тэмдэглээ. Санатори ба курортнуудай тоонь хүдэлмэришэдэй, илангаяа промышленна шэнэ районуудтахи ажалшадай ургалтаһаа гээгдэнэ. Элүүржүүлгын, амаралтын эмхи зургаануудай байра бариха түсэб дүүргэгдэнэгүй, амарагшадые ажаһуудалай, соёл гэгээрэлэй талаар хангалга үшөөл дутамаг байһаар.

Ажалшадай бүри һайнаар амарһынь тула санатори, курортнуудые үшөө олон болгохоор нэмэлтэ хэмжээнүүдые абаха шухала гэжэ ВЦСПС-эй пленум мэдэрбэ. Ойрын табан жэлэй турша соо санатори, пансионат, амаралтын байшангуудтахи һууриин тоо 130—140 мянган койкоор нэмэхэ болоно. Бүхы гол курорт, санатори, амаралтын байшан ба пансионадуудые хүгжөөхэ генеральна түсэбүүд 1965—1966 онуудта табигдажа дүүрэхэ байха.

Предприятинуудай дэргэдэхи профилакториин (элүүржүүлгын газарай) ехэ удха шанартайе тэмдэглээд, эдэ эмхи зургаануудые улам олошоруулха түсэб совнархозуудтай, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй хамта зохёохыень профсоюзай комитедүүдые ВЦСПС-эй пленум үялгалаа.

Тэрэшэлэн ажалшадай, тэдэнэй булынхидэй бэеын элүүрые бэхижүүлхэ, амаралта һайнаар эмхидхэхэ арга нүхэсэлнүүдэй нэгэн болохо аяншалгын ехэ удха шанартай байһые пленум мүн лэ онсолон тэмдэглэбэ. 1964 он дотор аяншалга, поход болон экскурсинуудта 30 мянга гаран хүн хабаадаһан, 1965 ондо 35 миллион хүрэтэрөө нэмэхэ байна. Туристска олон шэнэ байрануудай барилга хэхэ шухала.

ВЦСПС-эй пленум ажалшадые саашадаа бүри һайнаар, болбосон һоор хангахын түлөө социалис журысөө үргэнөөр эмхидхэхыень, улад зоной бэеын элүүрые бэхижүүлхэ, аятай зохидоор амарха арга олгохын тула мэргэжэл шадабарияа, дүй дуршэлөө сүм зорюулхыень профсоюзай эмхинүүдые курортнуудай, санаторинуудай, пансионадуудай, профилакторинуудай, амаралтын байшангуудай, аяншалгын баазануудай хүдэлмэрилэгшэдые уряалба.

* * *

ВЦСПС-эй пленум хизаарнууд, областьнуудта профсоюзуудай нэгэдэмэл органуудые һэргээн байгуулха тухай асуудал зүбшэн хэлсээ. Ороной ажахын, соёлой хүгжэлтын зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхын тула КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй гаргаһан шиидхэбэринууд ВЦСПС-эй пленумэй тогтоол дотор бүрин һайшаагдана.

Промышленна ба хүдөөгэй профсоюзна соведүүдтэй байһан РСФСР-эй Украинын, Белоруссиин, Казагай, Узбегэй, Киргизиин союзна республикануудай хизаарнууд болон областьнуудта союзууд хоорондын нэгэдэмэл органуудые—профсоюзуудай областной, хизаарай соведүүдые дахинаа байгуулха гэжэ ВЦСПС-эй пленум тогтоогоо. Гүрэнэй худалдаа наймаанай, эд хэрэглэгшэдэй кооперациин, гүрэнэй эмхи зургаануудай, соёлой, гэгээрэлэй, дээдэ һургуулиин ба научна эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзуудай хизаарай болон областной промышленна ба хүдөөгэй комитедүүд нэгэдхэгдэхэнь. Колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управленинүүдэй профсоюзна комитедүүд хүдөө ажахын ба бэлэдхэлэй хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай профсоюзуудай районно комитедүүд болгогдон хубилгагдаха байна.

Профсоюзуудай нэгэдэмэл органуудые һэргээн байгуулга 1964 оной декабрь—1965 оной январь соо профсоюзуудай промышленна ба хүдөөгэй соведүүдэй, комитедүүдэй нэгэдэмэл пленумүүд дээрэ һэргээн байгуулагдаха.

(ТАСС).

РАССКАЗУУД ТУХАЙ ХӨӨРЭЛДЭЕ

Толилогдоогүй рассказуудай шэнжэлэл

«Буряад үнэн» газетэ манай литературна хэлые, мүнөөнэй буряад уран зохёолые хүгжөөһэн бодото үлгынь болоно. Тиимэһээ энэ һонин газетын хуудаһан дээгүүр үдэрһөө үдэртэ шэнэ зохёолнууд, уран зохёолшодой шэнэ нэрэнүүд, манай хэлэнэй шэнэ үгэнүүд гаража байдаг. Тиин «Буряад үнэмнай» уран зохёолшодой ура нарин бэлиг шадабариие шэрээн дабтажа, уран зохёолой залуу эдэбхитэниие өөдэнь үргэн бойжуулжа түлжөөдэг, хүмүүжүүлдэг болбосоролой ехэ орон болоно. Буряадай мэдээжэ уран зохёолшодһоо нэгэшье хүн «Буряад үнэн» газетые тойрожо гараагүй.

Мүнөөшье манай «Буряад үнэн» газетэдэ рассказууд, шүлэгүүд, домогто мемуарна зохёолнууд олон ерэнхэй. Тэдэнэй авторнуудай дунда манай газетын хуудаһан дээгүүр нэгэтэ бэшэ нэрээ нэрлүүлһэн зонууд, мүн анха түрүүшынхеэшье өөрынгөө оролдоһон зохёолнуудаа эльгээһэн зонууд бии. Тэдэнэй тоодо Д. Лыгденов, В. Лубсанов, Б. Шойдоков, Н. Цынгуев, М. Осодоев, сэрэгэй албанда ябажа байгаа К. Ж. Базаров, Д. Дылгыров, холын аймагай колхознигууд Д. Д. Мункуев, Д. Дугаров, мүн аймагай газетын хүдэлмэрилэгшэ Б. Н. Намдыков болон бусад оролсоно. Эдэ нүхэдэй эльгээһэн богони хэлбэритэ элдэб түрэлэй прозо зохёолнуудые бултыень уншаад байхадаа юун гэжэ бултандань хабаатай юрэнхы ямар шэнжэлэл гаргахаар байнаб гэхэдэ, зохёолдоо хананхагүйгөөр хандана, тиин ута унжагайгаар унжагайруулан бэшэнэ, тэдэ зохёолнуудтань нэгэ хоёр үгэ холбон хэлэхэ зүйлнүүд байһан аад, бүхэли хуудаһан дээрэ таталуулжархиһан байха юм. Мүн зарим залуу нүхэдэй зохёол харахада, грамматикын талаар алдуунуудтай, сагаалжашье бэшэгдээгүй гээшэ гү гэхээр.

Гэхэтэй хамта, мүнөө шэнжэлэгдэһэн залуу эдэбхитэнэй рассказуудынь урда урдынхи жэлнүүдтэ эльгээгдэдэг рассказ гэгдэһэн зохёолнуудһаа илгаатай байна. Тэрэ илгаагай нэгэдэхинь гэхэдэ, зохёол бүгэдэ нээрэйһээ һонирхолтой темэдэ бэшээтэй, теэд тэрэ темэеэ задалан гаргажа шаданагүй. Бадма Шойдоковой «Хүндэ ашаан» гэжэ рассказ үхибүүдые хүмүүжүүлхэ—педагогическа талаар ехэ һайн асуудалда зорюулагдажа бэшэгдэнхэй. Эндэ залуу багша ба бүдүүрһэн һурагша хоёрой зүрилдөө харуулаад, багша шаби хоёр бэе бэедээ гэмтэйгээ мэдэрнэд. Багша гээшэ хазагай үгэ хэлэхэ ёһогүй, тиимэһээ багшын зэмэлэлгэ ямаршье талаһаа зүб байха ёһотой. Тиин багша шаби хоёр бэе бэеһээ хүлисэл гүйгаад, хэндэшье хэлэхэгүй гэжэ доро дороо бодонод. Эдэ бүгэдэ хүмүүжүүлгын удха шанартай гү? Үгыл ха. Тиимэһээ энэ һонирхолтой темэеэ задалан харуулжа шадаа гээшэ гү?—Үгы. Зүгөөр энэ рассказай һайн талань гэхэдэ, нүхэр Шойдоков зохёол соохи геройнуудайнгаа дотор бодолые задалан дэлгэхы ехэ һайн һэдэлгэ хээ юм. Зураглан гаргаһан дүрэ образойнгоо сэдьхэл бодолой гүйсые, зүрилдөөе харуулха гээшэ тон шухала.

М. Осодоев «Өөрынхи үнэргүй» гэһэн үгэ хэлээр баян рассказ соогоо хони хулуудаг «хоёр хултэ шоно» тухай хөөрэнэ. Тус зохёолдо гаргагдаһан колхозой байдал 30-аад гү, али 40-өөд оной үе сагай колхозой байдалай шэг шарай харуулна гэхээр. Геройнуудайнь дотор сэдьхэл бодолойнь байдал дэлгэгдэн харуулагданагүй. Рассказай зарим хүбинь ута унжагай болошоо. Хэрбээ М. Осодоев зохёолоо богони, тобшо хурса болгожо һураа һаа, ёһотой уран зохёолшын харгыда гараха болоно.

«Шабганса» гэжэ Д. Лыгденовэй рассказынь үнд һэн материал болоод, уран һайхан үгэ хэлэнэйнгээ талаар баян зохёол болоно. Гэхэтэй хамта, авторта уран зохёолшын ура нарин дүй дуршэл багадана. Тус зохёол түхэл хэлбэриин (жанрай) талаар тодорхойгүй: рассказ бэшэ, харин очерк гү, тиин юрын публицистикэ гү гэхээр.

Энэ зохёолоо нүхэр Д. Лыгденов дахин дахин заһажа эльгээхэ ёһотой. Юуб гэхэдэ, тус зохёол соо Амбайн Даря гэжэ хүбүүн басаган хоёр той хүгшэнэй шабганса зэргынь һахил масагай ба үмсын шунахай сэдьхэл хоёройнь хоорондохи эбсэшэгүй зүрилдөөн тушаа ехэ һонирхолтой темые задалан дэлгэхэ һэдэлгэтэй. Энэ зүрилдөөе харуулхын түлөө имагтал авторай бодол ба һахил масагай үндэһэн принцип, үзэлэй зүйлнүүд хабаадалсана.

Нэрэ обогшье, дүрэ түхэлшьегүй колхозой тоосоошо ба һаалиша басаган Соёлмаа хоёрой инаг дуран тухай «Таажа мэдыт»... гэһэн Б. Н. Намдыковой рассказ соо хэлэгдэнэ. Хэрбээ энэ зохёолоо роман соогоо гү, али зохёолойнгоо суглуулбари соо хабшуулаа һаань, рассказ соо «би... би...» гэдэгыень хэн хаб гэжэ тухайлхаар байгаа. Теэд «Таажа мэдыт...» гээд «би..., би»... гээд бэшэхэдэнь, одоо хэншье тухай хэлэгдэһэниинь мэдэгдэнэгүй.

«Галуун» гэжэ Д. Д. Мункуевай, «Харсага хирээ хоёрой тулалдаан» гэжэ Д. Д. Дугаровай зохёолнууд адли дутагдалтай: байгаалида болоһон үзэгдэл тушаа хахад хуудаһан дээрэ бэшэхэ аад, бүхэли хуудаһа дүүрэн таталаатай. Тиин тэрэ зураглан гаргаһан үзэгдэлэйнгөө дотор шалтагаание уран зохёолой аргаар задалан харуулжа шадаагүй. Гэбэшье эдэ хоёр залуу эдэбхитэд нээрэйһээ һонирхолтой байгаалиин үзэгдэлнүүд тухай бэшэнэ. Энэ тухай элдэб үзэгдэлнүүдые суглуулжа байхань шухала гэхэ байнабди.

Энэ үдэрнүүдтэ болоһон ажабайдалай ушарал дээрэһээ һэдэблэн гаргаһан һагабшатай темэтэй «Түмэрэй баабай» гэжэ рассказые Ц-Д. Шагжиев бэшээ. Тус зохёолой һуурида ехэ һонирхолтой ушарал хэгдэнхэй. Теэд нүхэр Ц-Д. Шагжиев зохёолоо ута унжагай болгожорхёо; тиин тэрэнээ арайхан лэ бэшэжэ дууһамсаараа, редакцида сагааланшьегүйгөөр эльгээгээ бололтой: тэрэнь эхинһээ адаг хүрэтэрөө һаримури «хатилуулаатай» байна. Залуу зохёолшо бол нэгэ бэшэһэн юумэеэ хэдэ дахин заһан бэшэжэ, уншажа үзөөд, үлүү булуу үгэ мэдүүлэлнүүдыень хаһаад хинаад, гол темэһээ, гол үйлэ ябадалһаа хазагайржа, ондоо юумэнүүд тушаа хэрэггүйдэ үлүүсэ шашан шалянгүйгөөр зохёолоо бэшэхэ ёһотой: уран зохёолой үгэ, мэдүүлэл бүхэн гол темэ, гол үйлэ ябадалаа ухашалан харуулһан удха бодолтой байха ёһотой.

Военкорр нүхэр Д. Дылгыров «Нүхэдэй талаар» гэһэн рассказаа шүүмжэлэлэй ёһоор заһаад, хоёрдохёо эльгээбэ. Энэнь урдынхида орходоо нилээд заһараа. Гэбэшье ёһотой уран зохёолой бүтээл болоно үшөө шадаагүй байна. Юуб гэхэдэ, Балдан Гарма хоёр колхозой һооһо хайшалаанда мүрысэһэн аад, гансал ямаршье үндэһэгүйдэ Гармадаа муу һанажа ябаһан Балданайнь лэ дотор бодол харуулагдана, харин нүгөөдэнь ямаршье бодол сэдьхэл түрэлэггүй юумэдэл зураглагдаад, хооһон амаар һайн сэдьхэлтэй гэжэ абарлагдана.

Уран зохёолшо болоходоо имагтал бэлигэй ехэдэ гү, али ажабайдалай ажаглалтын баянда, үгэ хэлэнэй хурсада болодог бэшэ, мүн үсэд нягта ажал хэһэнэй хүсөөр болодог гээшэ. Бэшэһэн зохёолоо сагаалан бэшэхэеэ залхуурдаг гээшэ һаа, тэрэ зохёолшо өөрынгөө зохёолые зохёол гэжэ бодоногүй, тиин тэрэ зохёолынь шанараараа бодото уран зохёолой шанда, шанарта үшөө хүрөөдүй байһыень гэршэлнэ. Энэ талаар сэрэгэй алба хэжэ ябаа К. Базаровай «Сасуутан» гэжэ рассказ ехэ һонирхолтой. Хэрбээ автор энэ зохёолоо өөрөө хэдэн дахин заһажа, сагаалжа үзөөд, эльгээгээ һаань тэрэнь толилжо боломоор байгаа. Энэ һайн баримта материал дээрэ бэшэһэн зохёолоо залуу нүхэр өөрөө оролдожо, нэгэ захата болгохыень дурадханабди.

Дээрэ дурсагдаһан залуу уран зохёолшод бултадаа бэлиг шадабари һайтай, үгэ хэлээр элбэг баяншье, заримдаа хурсашье байна. Теэд өөһэдөө оролдожо, зохёолоо хурса, тобшо болгожо һурахыень дурадханабди. Дээрэ нэрлэгдэһэн нүхэдүүд хаа хаанагүй ажал хэнэ, алба хэнэ. Хэрбээ эдэ нүхэд зонойнгоо ажалай баатаршалга, элдэб һонирхолто ушаралнууд тушаа репортаж, очерк ба зураглал болон мэдээнүүдые бэшэжэ, тэдэ хүн зоноо уран хурсаар зураглан бэшэжэ байгаа һаань уран зохёолшын замда саашадаа орохо ябадалдань ехэ туһатай, зохёолшын ура нарин шадабари олохо талада, ажабайдалай ажаглалтаар баян болохо талададань ехэ һайн нүхэсэл болохол.

Тиигээд уран зохёол бэшэхэдээ яараха хэрэггүй.

Б-Д. БАДАРАЕВ.

ЕРЭЭДҮЙДЭ ТЕАТР ЯМАР БОЛОХОБ?

Юрий ЗАВАДСКИЙ, СССР-эй арадай артист

Манай ажабайдалай, тэрэ тоодо манай искусствын, саашадаа ямар болохо тухай һанаһан бодоһоноо хэлэхэдэ яһала болохо, хэлэхэ үялгатайшье үе сагта ажаһуунабди. Зүгөөр минии хүдэлдэг газарта, бүхыдөө искусствын талаар, экономико гү, али техническэ дэбжэлтэ шэнгеэр уридшалан зүбөөр хэлэгдэжэ гү, али бодогдожо шадагдахагүй байһаниинь мэдээжэ.

Тиимэ хадань, ерээдүйн театр минии һанал бодол—уридшалан хэлэһэн баталамжа бэшэ, харин хүсэл бодол болоно.

Би юрын нэрэһээ хэлэхэдээ, өөрынгөө хабаададаг театральна шэглэл—үргэн олон зондо ойлгосотой Станиславскиин хараа шэглэл тухай хэлэхэ байһамни мэдээжэ. «Олон зондо ойлгосотой» гэжэ юундэ хэлэнэбиб гэхэдэ, хилын саанахи зарим газарта, мүн гансашье хилын саана бэшэ, Станиславскиин уран бэлигые хүсэд мэдэдэггүй, искусствын талаар бэрхэ шэнжэлэгшэ, тиихэтээ хамта юумые бодото байдалда дүтэрхыгөөр харуулдаг хүн гэжэ наахануур ойлгодог хүнүүд бии юм.

Станиславский гээшэмнай хүн зоной дунда байһан муу жэжэ бужа, забхай ябадалые хара амяа харадаг, арьяатан шэнгеэр аашалдаг ябадалые, уур сухалай, шог ёгтын, наада барилгын бүхы хүсэ хэрэглэн добтолжо ородог. Хүнэй эгээн һайн шанарай түлөө тэмсэхын тула искусствын һайн һайхан юумэнүүдые бэедээ суглуулһан, искусствын аргаар ажабайдалда нүлөөлхэ гэжэ эрмэлзэдэг хүн байһан юм. «Тиимэ харша зүйлнүүдые хайра гамгүйгөөр наада барижа, прагуу хүсэтэ зэбүүрхэлэй гал дүлэ бадараагһан»-- гэжэ Россиин сатирнгууд тушаа Гоголиин хэлэһые һанана бэзэт.

Театральна искусствын талаар Станиславскиин үүргые нигэжэ ойлголго манай бодото байдалда, бүхы оронуудай театрай ажал ябуулагшадай дунда бүри гүйсэд, дүүрэнээр байгуулагдаха байһандань ехээр этигэнэб.

Ямаршье искусство яабашье ажабайдалтай холбоотой, ажабайдалай хүгжэлтэһөө дүлдыдадаг. Энэ талаарнь абажа үзэбэл, эгээн толотомо жэшээ боложо магад. Тиимэһээ арад зоной һанал бодол, хүсэл эрмэлзэл, бэлиг шадабари ба эрилтэ найдабариие хэр элирхэйлэн харуулдагһаань театрай амжалта сүм дүлдыдаха гэжэ баталан хэлэбэл тон зүйтэй байха.

Ямар нэгэн һаад, тойбонуудай ушарбашье, ажабайдалнай үнэн зүб, һайн һайхан тээшэ тэгүүлэн хүгжэдэг гэжэ Станиславскиин, тэрэнэй хараа бодол һайшаан дагагшадай этигэдэгынь мэдээжэ. Хүн түрэлтэн ерээдүй сагта бүхы талаараа хүгжэнги болохо гэжэ Станиславский этигэдэг, бата бэхеэр найдадаг байгаа. Хүн түрэлтэнэй «үглөөдэр» тухай бодоходоо, театрай искусство «Ажабайдалай дэбтэр» боложо, хүн зоной ухаан бодолой хүгжэлтэдэ агууехэ үүргэ бэелүүлхэ гэжэ Станиславский тоолодог байба.

Энээн тушаа ямар холын хараатайгаар, али тухай этигэнгеэр Константин Сергеевич Станиславскиин хэлэһые һанахадаа, үглөөдэрэй ажабайдалай агууехэ хүгжэмые, тэрэ ажабайдалдахи үглөөдэрэйнь искусствые шагнадаг байгаа һэн ха гэжэ тухайлнаб.

Мүнөө театртай зэргэлээд кино, телевидени бии болонхой. Тиигээд үлүү саагуур нүлөөлжэ, «нэгэн доро» хэдэн миллион харагшад болон шагнагшадые хангаха аргатай хадаа театрые турихэ эрмэлзэлтэй гэхээр байна ха. Энэ талаараа театрһаа үлүү болоно. Кино ба телевидени олон хүн зониие хангаха аргатай, баялиг байһаараа, ямаршье бэрхэ артистнуудые дуран соогоо хабаадуулжа, ямаршье гоёолто хэжэ, уласхоорондын экспедицинуудые тоомилон бэлдэжэ шадаха байһаараа театрһаа үлүү болоно бшуу...

Элэнэй хэжэ шадахагүй юумэнь—энэ талаар театрай үлүү һайнниинь гэхэдэ—наадагшад харагшад хоёрой хоорондо сэхэ холбоо байгуулха, тэрэнһээ уламжалан театрай искусство хамагһаа хухюун, юрэ бусын хүсэтэй, онсо гайхамшаг нүлөөтэй байдаг. Театр хэрбээ саашадаа оршохо хүбитай һаа, эгээл имэ шэглэлтэйгээр хүгжэхэ, тиихэдээ хүн зониие элсүүлэн нэгэдхэдэг, тэдэнэй сэдьхэлые хухюутай болгожо, ухаан бодолыень ехээр доһолгон, һайн һайхан хэрэгтэ хүниие зоригжуулдаг байха болоно.

Станиславский гээшэмнай ажабайдалда, баяр урмашалда, сэдьхэл бодолой бадаралгада, тиимэ болохолоороо үнэн зүб юумэндэ, инаглал талархалда, һайниие хүсэгшэдэ, арад түмэнэй болон хүнүүдэй хоорондоо үнэнтэ хани барисаатай байлгада айхабтар ехээр, хэлбэришэгүйгөөр этигэдэг байһан.

Олон жэлэй үнгэрхэдэ театрай газаа талаараа ондоо түхэл шэнжэтэй болохо байһаниинь мэдээжэ. Кино ба телевиденишье театрай оршон байха механическа, техническэ арга нүхэсэлынь болложо магадгүй.

Зүгөөр фестиваль гү, али спортын Олимпиада, искусствын һайндэрнүүд гэхэ мэтэ театрай ажал хэрэгүүд жэлһээ жэлдэ бүри баян удхатай болохо, хүн зоной гэгээрэн хүгжэлгэдэ туһатай «забсаг» болохо бээз. Юундэб гэхэдэ, Пушкинай хэлэһэнэй ёһоор, «һайн муу хоёрые нэгэдхэжэ болохогүй» ха юм.

Эрдэм, наукын уран зохёолһоо илгаань юуб гэхэдэ, эрдэм, наукын туйлалта удаадахи хүгжэлтэдэ саг үргэлжэ баригдадаг бшуу. Харин ёһото уран зохёол мүнхэ юм. Ерээдүйн һайн һайхан ба үнэн зүб байдалай талаар эдэ туйлалтанууд шэнэ удхатай болохо. Тиимэл хадань, театрай искусствын ерээдүйн агууехэ саг тушаа һанаашалха, юрэл һанаашалха бэшэ, харин тэрэнэй хэзээ нэгэтэ газар дэлхэй дээрэ бэелүүлэгдэхэ байһандань этигэхэдэ болохо байна. (АПН).

БУРЯАД ҮНЭН
3 дахи нюур.
1964 оной декабрийн 2.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: республикын суута ангуушадай нэгэн эвенк Дуванча Басаулов.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ХҮРШЭНЭРЭЙМНАЙ ҺОНИН

ДЭЛХЭЙН ЗООПАРКДА ГЭҺЭН АДРЕСААР

Шэмэрүүн хүйтэн Арктикада амидардаг амитадай үгы һаа, дэлхэйн ямар нэгэн зоопаркнуудай коллекци хүсэд бэшэ байдаг. Хойто зүгэй амитадые харуулдаг булан соо экскурсантнууд олоороо орожо харадаг. Хүүгэд болон ехэ хүнүүд мүльһэтэ дайдын амитадай аймаг—сагаан баабгай, морж, сагаан галуун гэхэ мэтые ехээр һонирхоно,—гэжэ **«Социалистическая Якутия»** гэжэ газетэ бэшэнэ.

Советскэ Союзнай Арктикада амидардаг амитадые жэл бүхэндэ хари гүрэнүүдтэ олоор эльгээдэг байна. Манай Хойто зүг дэлхэйн ондоо оронуудта хомор байдаг амитадаар баян. Сагаан баабгай, морж зоопаркнуудта эльгээхынгээ урда тээ тэдэниие бариха хэрэгтэй ха юм. Тэдэ амитадые бариха гээшэ бэрхэтэйшье, аюултайшье.

Һүүлэй үедэ сагаан баабгай үсөөн болошоо гэжэ эрдэмтэдэй тоолоһон тоо дээрэһээ элирнэ. Тиимэһээ тэдэниие агналга хоригдонхой.

Врангелиин олтирогто хоёр зуу хүрэтэр эхэ баабгай эшээндэ жэл бүхэндэ ородог байха юм. Тэрэ олтирог заповедник болгогдоо.

Мүнөө жэл СССР-эй Наукануудай академиин биологическа институт Москвагай түбэй зоопаркда болон хилын саана гаргахын тулада сагаан баабгай бариха захил хэһэн байна.

Полярна авиациин Нижнеколымска авиаподразделениин лётчик Карасев хэдэн бэрхэ ангуушадтай хамта Врангелиин олтирог хүрэтэр ниидэн ошоо. Мэдэхэ шадаха болоһон полярнигуудта баабгайе олохоньшье түбэгтэй бэшэшье һаа, тэдэниие барихань бэрхэшээлтэй. Доботолхо хэрэг гараба. Ангуушадай заримаынинь хашха һухи табилдан, хоойон дайда руу буудажа үргөөл хээ. Нүгөөдүүлынь баабгайн сошоһон гүлгэдые буһэлжэ, тусхай бэлдэгдэһэн хаамаг руу туужа оруулһан байна.

Баабгайн хори шахуу гүлгэд ангуушадта амидыгаар баригдаа. Тэдэ амитад агаараар аяншалан, Москва хүргэгдөө. Баабгайн гүлгэдэй олонхинь элдэб оронуудай зоопаркнуудта абаашагдажа табигдаһан байна.

Мүнөө үедэ советскэ Арктикада морж гурбан ондоо газарта байдаг гэжэ тэмдэглэгдэнхэй. Нэгэ зариманиинь Баренцова болон Карска далайнуудта, хоёрдохинь—Лаптева, Зүүн-Сибириин далайнуудта, гурбадахинь Чукотско болон Берингово далайнуудта амидарна.

Яхадаархин моржые Москва руу анха түрүүшынхеэ «уряалаар» абаашаа. Морж гээшэ сагаан баабгай агнаһанда орходоо һурагтүй бэрхэтэй.

Ангуушад гүльмэ табижа, моржын хүбүүдые бариһан байна.

ТҮРҮҮШЫН АМЖАЛТА

Дзун-Хемчикын ангуушад «зөөлэн алтанай» олзобори хэхэеэ хэдэн зуугаараа тайгада гараһан байна гэжэ **«Тувинская правда»** газетэ бэшэнэ. Саянанай шэлэнүүдтэ хахад һара шахуу агнуури хэһэн Михаил Шагарин, Тимофей Кузнецов гэгшэд агнуурһаа амаралтаар бусахадаа баян олзотой ерэбэ. Тэдэнэр булганай 20—20 арһа тушаагаа.

Эдэ ангуушад бусад ан барилгаар түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэхэ гэжэ шиидэә.

ЦОКТО-ХАНГИЛАЙ СОЁЛОЙ БАЙШАН

Таһа хайшалһан ягаан миндаһан зурагад гээд уншаба. XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түб һууринда бодхоогдоһон хоёр дабхар Соёлой шэнэ байшангай үүдэн үргэнөөр нээгдэбэ,—гээд **«Забайкальский рабочий»** газетэ бэшэнэ.

Колхозниигуудай культура болон амаралтын шэнэ гуламтые харахаяа ерэһэн хүнүүд ехээр һайхашаана. Фойень уужам. Тэрээн соо Коммунис парти, Совет гүрэнэй үндэһэ һуури байгуулагша В. И. Ленинэй скульптура табятай.

450 хүнэй һууритай харалгын ехэ зал болон сценэ. Библиотекэ, уншалгын, бильярд наадалгын, кружогуудай хүдэлмэриин, албан хүдэлмэриин таһалганууд, кинобудка, хубсаһа үлгэдэг газар тэндэнь бии. Партийно-гэгээрэлэй кабинет түхеэрэгдэнхэй. Ханаарнь К. Маркс, Ф. Энгельс, В. И. Ленинэй портрет болон барельефүүд, Шишкин ба Пировой картинанууд, тэрэшэлэн буряадай уран зураашан Сампиловай хэһэн хүдэлмэринүүдые харанабди.

Соёлойнгоо байшанда арадай һайндэрнүүд, комсомол түрэ хурим, уйлэдбэриин түрүүшүүлэй хүндэлэлэй баяр ёһолол үнгэргэгдэхэ байна.

Соёлой байшан нээлгэдэ зорюулагдаһан һайндэрэй вечер болоо. Хаа хаанаһаа ерэһэн олон айлшад байлсаа. Колхозой Соёлой байшангай директор, уран һайханай хүтэлбэрилэгшэд вечер дээрэ баталагдаба.

Шэнэ юумэн хадаа Цокто-Хангилаархинай ажал, ажабайдалда заншал болонхой. Һүүлэй жэлнүүдтэ хэдэн арбаад байрын гэр, найман жэлэй һургуулиин байшан, механическа мастерской, автогараж, ухэрэй, хониной шулуун байра эндэ баригдаа. Дунда һургуулиин байшан баригдажа эхилээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Буревестник» бүлгэмэй нэгэдэхи командын түлөөлэгшэ Ольга Бережкова ээлжээтэ уулзалгадаа.

Л. ГАРМАЕВАГАЙ фото.

■ ШАТАР ■

ГОРОДОЙ ЧЕМПИОН ХЭН БОЛООБ?

Һайн дуранай спортын бүлгэмүүдэй долоон командануудай хоорондо шатараар Улаан-Үдэ городой түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн ноябриин 13-һаа 29 хүрэтэр боложо дүүрэбэ. Олохон командануудай эрэ шатаршадайнгаа талаар нилээдгүй тэнсүү байхадань, харин «Буревестнигэй» нэгэдэхи команда эхэнэр шатаршадайнгаа талаар эрид булюу байшоо. Тэндэ республика соогоо бэрхэ гэгдэдэг Лиза Гармаева, Энгельсина Улымжиева гэгшэд наадалсажа, өөрынгөө командада олон очко үгэһэн байна. Шатаршад Сампилов, Цыбиков, Самарин, Залкинд, Санжиев, Уланов, Мункоев, Сайбанов, Аюрзанайн, Мамилов, Гармаева, Улымжиева, Максимов, Бережкова гэгшэдһээ бүридэһэн «Буревестнигэй» нэгэдэхи команда 56 очко абажа, түрүү һуурида гараба. 50,5 очко абаһан «Труд» бүлгэмэй нэгэдэхи команда хоёрдохи, 49 очкотой «Спартагай» команда гурбадахи һуури эзэлбэ. Саашадаа «Локомотив»—дүрбэдэхи, «Буревестнигэй» хоёрдохи команда табадахи, «Труд» бүлгэмэй хоёрдохи команда зургаадахи, «Динамо» долоодохи һуурида гараһан байна. Өөһэд өөһэдынгөө хюлгэ дээрэ эрхим һайнаар наадаһан шатаршад Улаан-Үдэ городой чемпионадта наадаха эрхэ олобо.

Б. ЦЫДЕНОВ.

■ ШЭНЭ НОМ ■

ҺОНИРХОЛТОЙ, ХҮХЮУНШЬЕ БАЙХА

Буряадай номой хэблэл шэнэ номуудые барлажа, олониитэ арад зондоо бэлэглэбэ. Тэдэнэй дунда Гунга Чимитовэй—«Һайн хүнэй шарай» гэһэн очеркнуудай суглуулбари бии. Очеркын гол геройнууд гэхэдэ, республикын хүдөө ажахы хүгжөөхэ хэрэгтэ унаһан малгайгаа абаха забдагүй ажаллажа ябаһан таряашад, малшад болоно. Тус суглуулбари 1000 хэһэг тиражтай, 10 мүнгэтэ.

Нүгөөдэ номынь—**Балдан Санжинай**—«Һанаамгай хүбүүн» гэһэн номород хэлэн дээрэ хэблэгдээтэй. Тус ном дотор бага наһанай пионернүүдэй ажабайдалда зорюулагданхай. Номой тираж 20000 хэһэг. Мүн Балдан Санжинай оршуулһан «Аймхай Ваня» гэһэн гаршагтай рассказ, онтохонуудай суглуулбари хэблэгдэбэ.

«Зандан жэмбүүр». Иимэ гаршагтай повесть буряад хэлэн дээрэ оршуулагдажа гараба.

Мүнөө үеын элитэ уран зохёолшо **Бибхутибхушон Бондопадхай** энэ номоо Энэдхэг ороной үхибүүдтэ зорюулжа бэшээ юм. Энэ ном манай һурагшадые энэдхэг үетэн нүхэдэйнь ажабайдал, тэдэнэй наада зугаа, хүдөөгэй һургуули болон баян дэлгэр, үзэсхэлэн һайхан Бенгаль нютагтайнь танилсуулха байха. Тус ном юһэ-арба наһатай үхибүүдтэ зорюулагдана.

Д. БАТОЦЫРЕНОВА.

АНГУУШАД АЛГА БЭШЭЛ ХА

НЮДЭНЭЙ ШЭЛГҮЙ ҺАА ИЛГАРУУЛХАГҮЙ

Хандагай агнажа буудаха зүбшөөл нэгэтэ А. С. Новиков-Прибойдо үгтэбэ ха. Агнуурида гарахынгаа урда үдэшэ Алексей Силыч харуулшанайда орой болотор һууба. Уран зохёолшо-ангуушан шог зугаа дэлгэжэ, ябаһан үзэһэн юумэнүүдээ ехэ һонирхолтойгоор тэндэ суглараагшадта хөөрэжэ үгэнэ. Үглөөдэрэйнгөө агнуури тухай Алексей Силыч шогтойгоор ингэжэ хэлэбэ:

—Имагтал нюдэнэйнгөө шэл зүүжэ, ангин хандагайе нүгөө хандагайһаань илгаруулха байхаб. Тэрэ мүртөө ямар нэгэн модонһоо тэдэнэр уягдаагүй байгаа һаань, огто харахагүйдөөш болохоб.

МЯНГА ТҮМЭН АНГУУШАД

Ангуушад хадаа агнууриин хаһа сагай ерэхын урда тээ ямар газар ошожо, ямар хада уулын хангилаар ябажа агнаха тухайгаа хөөрэлдэжэ, хүл хөөрсэг болодог гэжэ олондо мэдээжэ. Тиихэ зуураа... «одоо би ан гүрөөлөөр элбэгтэй тиимэ газарые мэдэхэб, ондоо тиимэ газар хаанашье үгы... Одоо тэрэ нютагта ангир шубууд угаа олон юм, ондоо тиимэ түмэн ангиртай газарые олохогүйт» гэлдэжэ байжа бэе бэедээ һайрхадаг, мэдээрхэдэг юм.

Эгээл иимэшүү үгэ хүүр шуналтай ангуушан Остап Вишня гэдэг нүхэдэйнгөө дунда дэлгэһэн юм гэлсэдэг. Тиигээд энэ хөөрөөгөө саашань ингэжэ үргэлжэлүүлээ юм гээ:

— Бидэнэр ангир шубуугаар элбэгтэй тэрэ нютаг ошохобди! Гансал энээн тухайгаа ондоо хүндэ бэтигы хэлээрэйгты. Тэдэшни дуулаал һаа, буудажа үрдөөгүй байтарнай ерэхэдээ болохо.

— Үгы, та, тэндэ барагдашагүй олон ангир бии гэжэ хэлээ бэшэ аалта?

— Мянга түмэн!—гээд, Павло Михайлович (О. Вишня) хургаяа дээшэнь ёдойлгоно.

—Тиибэл бултандамнай хүртэхэ бэшэ юм гү?

— Юугээ хэлэнэ гээшэбши? Хоёр мянга түмэн ангуушад тэндэшни харайлдажа ерэхэл!

АНГУУШАДАЙ ДАМЖУУЛГА

Ваня Арамилев нэн түрүүнэйнгээ агнууриһаа юушье үгы, алга хооһон бусажа ябаба. Һууриин дундуур хооһон үргэбшэтэй ябахань бишыхан хүбүүндэ гашуудалтайшье, эшхэбтэршье байна. Агнуурида сугтаа ябаһан нэгэ үбгэжөөл тэрэниие хайрлажа, гурбан торхируу үгэбэ ха.

— Шинии үргэбшэдэ алаһан шубуудаа саг үргэлжэ үлгэжэ байха юм гэжэ бү һана. Өөрөө агнажа һура,—гэбэ.

Уран зохёолшо-ангуушан Иван Арамилев наһа хүсэжэ, үбгэжөөл болоһон гээ. Нэгэтэ ой модонһоо бусажа ябахадаа, залуу ангуушантай тэрэ дайралдашаба ха. Гэртээ хооһон үргэбшэтэй бусажа ябахыень хараад, хоёр торхирууе тэрээндэ һарбайба.

—Энээниие бари,—гэжэ Иван Андреевич хэлэнэ.—Ашанар үгы хүмби. Тиимэһээ шамда эдэ шубуудые барюулха ёһоорол барюулна гээшэб. Саашадаа өөрөө агнажа һураарайш,—гээд дүүргэнэ. Тиигээд хэзээ нэгэтэ хайшан гэжэ нэгэ үбгэн гурбан шубуу бэлэглэһые залуу ангуушанда хөөрэжэ үгэбэ.

— Тантай адли үбгэжөөл болоһон хойноо агнууриһаа хооһон бусажа ябаһан залуу нүхэртэй уулзабал, энэ үриинетнай би тэрээндэ түлэхэб. Урмаа хухархагүйнь тула би тэрээндэ нэгэ хэды шубуудые аргагүй үгэхэ байхаб,—гэжэ залуу хүбүүн харюусаба.

(«Агнуури болон агнууриин ажахы» гэһэн журналһаа абтаба).

ТҮРҮҮШЫН АЛХАМ

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойдо бэлэдхэл орон доторнай хаа хаанагүй хэгдэжэ байна. Энэ гайхамшагта үдэрые ажалай бэлэгээр угтахын тулада ажалша зомнай бэлдэнэ.

Ойртожо байгаа табин жэлтэй дашарамдуулан, республика соомнай гурбан жэлэй соёлой доботолго соносхогдоһон байха юм. Город дотор, хүдэлмэришэдэй тосхонуудта, хүдөө нютагуудта культурна байгуулалтаар, эмхидхэлэй асуудалнуудаар хэгдэхэ хүдэлмэриин хэмжээ ябуулганууд Хяагтадамнай зохёогдожо байнхай. Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоздо энэ талаар ямар хүдэлмэри ябуулагдахаар хараалагданаб?

Шара-Гол тосхондо 300 гаран һууритай һургуули баригдажа дүүргэгдэбэ. Сурбуганта нютагта механизаторнуудай культбаза баригдаа. Тэрэшэлэн гостиница, 350 һууритай клуб бодхоогдобо. Буряадай түрүүшын революционер Ц. Ц. Ранжуровта хүшөө нээгдээ. Арад зоной ажаһуудалай эрилтэ хангаха комбинат бии болгогдобо.

Ранжуровайхид колхозниигуудые культурнаар хангаха талаар олохон хэмжээ ябуулгануудые хараалнад. Тосхон бүхэндөө уран һайханай самодеятельность, репертуарна комисси бии болгохо, Анагустайда, Сагаан-Шулуутайда библиотекэ нээхэ, колхоздоо хизаар ороноо шэнжэлэлгын музей бии болгохо, бүхы тосхонуудтаа газетэ, мүрысөөнэй түрүүшүүлые, тэдэнэрэй хүдэлмэриин дүн харуулха стенднүүдые бии болгохо, хоёр колхозниигые баянистын курсада эльгээхэ гэһэн байна.

Хараалагдаһан хэмжээ ябуулганууддаа культурын эдэбхитэдтэ харуулаад, тэрэнь һаяар ниитын суглаан дээрэ зүбшэгдэн хэлсэгдэхэнь. Тэрээнтэй хамта культурын хүдэлмэрилэгшэдэй ажал тухай тоосоон тэрэ суглаан дээрэ шагнагдаха юм.

Ингэжэ түрүүшын алхам хэгдээ. Хараалагдаһан хэмжээ ябуулганууддаа бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхын тулада бүхы хүсэеэ элсүүлжэ эхилээ.

А. СУРМАЧ.

ХИЛЫН СААНАҺАА

Советскэ делегаци Нью-Йорк ерэбэ

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 30. (ТАСС). Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин Генеральна Ассамблейн XIX сессидэ хабаадалсаха СССР-эй делегаци тусхай самолёдоор мүнөөдэр эндэ ерээ. Делегациие СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко толгойлно. Украинын ССР-эй болон Белоруссиин ССР-эй делегацинууд мүн лэ энэ самолёдоор ерэлсээ.

Демократическа замаар

КАИР, ноябриин 30. (ТАСС). Суданай правительство хадаа национальна программые хүндэлнэ. Суданай арадай нэгэдэл энээниие бэелүүлгэдэ лаб туһалха гээд Суданай премьер-министр Хатем Эль-Халифа Омдурман городой хүн зоной ехэ митинг дээрэ мэдүүлээ.

Ороной демократическа хүгжэлтые бэелүүлжэ шадахаар политикые правительство баримталха гээд премьер-министр онсолон тэмдэглээ.

Энээн тухай мэдээсэһэн МЕН агентство ингэжэ тэмдэглэнэ. Орон дотор гражданска эрхэ сүлөөе найдамтайгаар хангаха тухай Суданай политическэ партинуудай эрилтэнүүдтэ харюу болгон премьер-министр үгэ хэлэһэн байна.

Бельгиин коммунис партиин XV съезд хүдэлмэрөө дүүргэбэ

БРЮССЕЛЬ, ноябриин 30. ТАСС-ай корреспондент А. Огородников ингэжэ дамжуулна: Бельгиин коммунис партиин түрүүлэгшэ Эрнест Бюрнель гэгшын элидхэлые КПБ-гэй XV съездэ хабаадагшад үсэгэлдэрэйнгөө заседани дээрэ зүбшэн хэлсэжэ дүүргээ. КПБ-гэй элидхэлые съездын делегадууд нэгэн дуугаар һайшааһан байна.

Бельгиин коммунис партиин Центральна Комитедые 60 хүнһөө съезд һунгаа.

Эб найрамдалай түлөө, ороной ажалшадай экономическа эрилтэнүүдые хангахын, демократическа эрхэ сүлөөень үргэдхэхын түлөө тэмсэлэй асуудалнуудаар резолюцинууд съезд дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ, диилэнхи олонхиин дуугаар баталан абтаа. Эдэ резолюцинууд хадаа ойрын үе саг соо Бельгиин компартиин хэхэ ябуулгануудай дайшалхы программа болоно.

Коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөө зарлаха шухала гэжэ съезд тоолоо.

XV съездын шиидхэбэринүүдые Бельгиин олониитэ ажалшадай дунда үргэнөөр тайлбарилхыень съездын делегадуудые КПБ-гэй түрүүлэгшэ Э. Бюрнель түгэсхэлэй үгэ хэлэхэдээ уряалһан байна.

Съездын хүдэлмэриин дүүрэхэдэ, пролетаринадай революционно гимн —«Интернационал» дуулагдаа.

Шэнээр һунгагдаһан Центральна Комитедэй түрүүшын заседани мүнөөдэр боложо, Бельгиин коммунис партиин политбюрогой, секретариадай гэшүүд, түрүүлэгшэ һунгагдаа.

Бельгиин коммунис партиин түрүүлэгшээр Эрнест Бюрнель дахяад һунгагдаа, түрүүлэгшын орлогшонороор — Рене Беелен, Франс Ван Ден Бранден гэгшэд һунгагдаа. Бельгиин коммунис партиин национальна секретарьнуудаар Жан Блюм, Марк Дрюмо, Альбер Де Конинк гэгшэд һунгагдаһан байна.

Ээрхэг аашые сенатор һайшаана

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 30. (ТАСС). Гүйлта хэжэ байһан лэ үедэнь Чомбе гэгшын правительствада Холбоото Штадууд туһаламжа үзүүлхэ ёһотой гэжэ сенатор Рассел Лонг (Луизиана штадай демократ) мэдүүлээ. «Восстани хэгшэдэй илалта түйлахыень хараха хүсэлэнгүйб, хэрбээ Конгын правительствын туһаламжа үзүүлхые гүйдаг байгаа һаань, тиимэ туһаламжа үзүүлхэ хэрэгтэй гэжэ би һанаха байнаб» гээд Рассел Лонг сэхэ хэлэһэн байна.

Конгодохи европынхидай ами наһые абархамнай гэһэн хэбэртэйгээр шалтаг бариад, Стэнливильдэ парашютистнүүдэй десантнуудые буулгалгада США-гай хабаадалсаһые Лонг һайшаагаа. Ээрхэг ааша үргэлжэлүүлхэ шухала гэжэ хэлэхэ зуураа, Конгодо «абаралгын ябуулга» өөрөө хэхээр Холбоото Штадууд бэлэн байха ёһотой гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

Хоёрдохи урагшагүй һэдэлгэ

НЬЮ-ЙОРК, ноябриин 30. (ТАСС). Марс тээшэ ошохоор хараалагдаһан замда гаража шадаагүй замбуулинай «Маринер-4» гэжэ онгосын замые заһаха гэжэ Америкын эрдэмтэдэй хэһэн хоёрдохи һэдэлгэ мүнөөдэр баһа урагшагүйдэбэ. Америкын информационно агентствэнүүдэй мэдээсэлнүүдэй ёһоор, газарһаа дамжуулагдаһан радио-дохёонууд туһа болоогүй. «Маринер-4» онгосо дээрэһээ абтаһан мэдээнүүдэй ёһоор, радио-дохёонууд тэрээндэ нүлөөлөөгүй, харин онгосо урдынгаал замаар дабшажа ябана.

Замбуулинай онгосын замые хубилгаха гэһэн түрүүшын һэдэлгэ үсэгэлдэр мүн лэ урагшагүйдэһэн байгаа.

Кеннедиин нэрэмжэтэ хушуун дээрэһээ ноябриин 28-да табигдаһан «Маринер-4» гэжэ замбуулинай онгосын дабшажа ябаһан замые эрдэмтэдэй хубилгажа шадаагүй һаань, энэ онгосо Марсһаа 200 мянган миль холуур гараха байна.

Конгодо байлдаан боложол байһаар

ЛОНДОН. (ТАСС). Конгын восстани хэгшэд Стэнливиль город шадар ябуулга хэжэ байһанаа, городые сүлөөлхэ зорилгоор хэдэ хэдэн газарнуудта доботолго хэжэ ороо гээд Рейтер агентствын корреспондент Леопольдвильһаа мэдээсэнэ. Конгын восстани хэгшэдэй түб городто ороод байһан Чомбе гэгшын сэрэгүүдэй байдал хэсүү бэрхэтэй болонхой. Һүүлшын мэдээсэлнүүдэй ёһоор, сагаан шарайта хүлһэншэдэй толгойлдог Чомбе гэгшын сэрэгүүд город соо имагтал европынхидай һуудаг районие гартаа барижа байнхай.

Конгын зүүн талын хэдэн районуудта восстани хэгшэд урдаһаань доботолгонуудые хэжэ оронхой.

Японой компартиин съезд хаагдаба

ТОКИО. (ТАСС). Японой компартиин IX съезд эндэ хүдэлмэрөө дүүргэбэ. Партиин Центральна Комитедэй пленум ноябриин 30-да өндэ болоһо, КПЯ-гай ЦК-гай түрүүлэгшээр Сандзо Носака дахяад һунгагдаа, генеральна секретаряар Кэндзи Миямото һунгагдаһан байна.

Суданай правительствын буруушаалга

ЛОНДОН, ноябриин 30. (ТАСС). Рейтер агентствын корреспондент Хартумһаа ингэжэ дамжуулна. Конгын восстани хэгшэдэй дүрбэн ударидагшад Суданай урда талын нютагуудта орожо ерээ гэһэн мэдээсэлые Суданай правительствын тусхай түлөөлэгшэ, Суданай Урда провинциин губернатор худал гэжэ соносхоо гээд Рейтер агентствын корреспондент Хартумһаа дамжуулна.

Восстани хэгшэд Бельгиин самолёдые буудан унагааба

ПАРИЖ, ноябриин 30. (ТАСС). Чомбе гэгшын сэрэгүүдые зөөдэг Бельгиин транспортна самолёдуудай нэгые Конгын восстани хэгшэд Стэнливильдэ үсэгэлдэр буудажа унагаагаа. Стэнливилиин аэродром дээрэһээ самолёт өөдөө ниидэн гаража ябаха үедөө, пулемёдоор буудуулжа унаһан байха юм. 44 хүн үхөө, долоон хүн шархатаа.

Чомбе Париж ерэбэ

ПАРИЖ, ноябриин 30. (ТАСС). Чомбе мүнөөдэр Париж ерээ. Ямар зорилгоор ерэһэн тухайнь үшөө тусхай мэдээсэл хэгдээгүй. Парижда хоёр-гурба хоноод, Леопольдвиль бусахаб гэжэ тэрэ аэродром дээрэ мэдүүлээ. Франциин гүрэнэй дээдэ тушаалта хүнүүдтэй уулзаха хүсэлэнтэй байһан тухайгаа Чомбе элирхэйлэн мэдүүлһэн байна. «Үглөөдэр генерал де Голльтой уулзаха байха ёһотойб. Манай ороной хэсүү бэрхэтэй байдалда ороод байхада, тэрээн тухай анхарал табиһанайнь түлөө өөртэнь, правительстводань Конгын правительствын зүгһөө би баясхалан хүргэнэб» гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэдэхи хуудаһанда: Таджикистанай ажалшадта КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй эльгээһэн амаршалга, Душанбеда болоһон баярай суглаан, ТАСС-ай мэдээсэл, «Малай үбэлжэлгэ—шухалын шухала асуудал» гэһэн рубрика доро Ю. Коркиной «Хооһон эрьесэнүүд» гэһэн корреспонденци толилогдоо.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Партийна ажабайдал» гэһэн рубрика доро В. Орловой корреспонденци, «Нарһад юун тухай шэнхинэлдэнэб»—журналистын тэмдэглэлһээ (авторынь В. Корнаков), республикын «Сельхозтехника» нэгэдэлэй ахалагша инженернүүд М. Шавель, В. Романов гэгшэдэй «һэлгэгдэшэгүй машина» гэһэн статья.

Гурбадахи хуудаһанда: ажалшадай бэшэгүүд. Холтосоной уурхайн ахалагша нормировщик В. Демин гэгшын «Экономикоор һонирхоол һаа, шадахал байхат» гэһэн статья, М. Болоневой «Заводой комитедэй түрүүлэгшын үдэрнүүд» гэһэн корреспонденци, «Тэрэнэй һашхалые һэрэгыт» гэһэн статья тушаа уншагшадай һанамжанууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: уран зохёолшо Ж. Балданжабоной повестиин бүлэгэй түгэсхэл, хилын саанаһаа мэдээсэл.

САГАЙ УЛАРИЛ

Улаан Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай бага зэргэ үүлэтэй байха, саһан орохогүй. Бага зэргээр баруун хойноһоо һалхилха. Байгал шадарай нютагуудаар 5—10, хойто нютагуудаар 16—21, бусад нютагуудаар 12—17, Улаан-Үдэ хотодо үглөөгүүр 25—27, үдэртөө 15—17 градус хүйтэн байхаар хараалагдана.

Редактор **Ц. О. ОЧИРОВ.**

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственный—47-59, 35-14, промышленный—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: партийной жизни —40-49, идеологический—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25-41, 38-30, информации—34-05 и переводов—24-74.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00285. Зак. № 1248.